

Miljömålsrådets gemensamma åtgärdslista

2018

Miljömålsrådets kansli

Tel: 010-698 10 00

E-post: miljomalsradet@naturvardsverket.se

Postadress: C/O Naturvårdsverket, 106 48 Stockholm

Internet: www.miljomal.se/miljomalsradet

Ärendenr: NV-02027-15

© Naturvårdsverket 2018

Omslagsillustrationer: Typoform/Ann Sjögren

Miljömålsikoner: Tobias Flygar

Ordförande har ordet

Miljömålsrådet presenterar idag för tredje året sin lista över gemensamma åtaganden om insatser, för att öka takten i arbetet med att nå miljömålen. Rådet har höga ambitioner och det är en styrka att vi använder myndigheternas samlade kompetenser och resurser. Frågor som lyfts i Miljömålsrådet får hög prioritet inom myndigheterna, och vi ser goda möjligheter att göra mer för miljömålen.

Under året har vi haft hållbar konsumtion och upphandling som tema. Vi kommer att lämna ett inspel till regeringen där vi lyfter fram behovet av att stärka miljöperspektivet i statlig upphandling för att nå den potential som den offentliga konsumentmakten har att vara en drivkraft för miljöarbete. Rådet anser att det är viktigt att staten går före och visar att miljömässigt hållbar upphandling är prioriterat och inte står i motsats till ekonomisk hållbarhet eller andra samhällsmål. Det är också ett viktigt signalvärde att varor och tjänster som myndigheterna använder håller en hög miljöprestanda.

I oktober 2018 kommer Miljömålsrådet att lämna sin slutrapport till regeringen. I den kommer vi att sammanfatta alla samlade erfarenheter från vårt arbete under dessa fyra år. Alla åtgärder som startats, avslutats och fortfarande pågår kommer att redovisas och en analys av framgångsfaktorer och utmaningar för Rådets arbete kommer att presenteras. En kortare syntesrapport med de viktigaste rekommendationerna och slutsatserna kommer att presenteras i maj. Redan nu kan jag konstatera att medlemmarna i Miljömålsrådet ser ett mervärde för det nationella miljömålsarbetet genom den samverkan som skapats genom Rådet.

Sveriges miljömålssystem är ett framgångsrikt sätt att arbeta kontinuerligt och strategiskt med de viktigaste miljöfrågorna för ett hållbart samhälle. Den förankring och spridning som miljömålssystemet har fått, har skapat en samsyn och gemenskap kring vad som behöver göras. Att nu de globala målen i Agenda 2030 kopplas på för den internationella förankringen ser vi i Miljömålsrådet som en mycket positiv utveckling. Att regeringen har varit tydlig med att miljömålen är den ekologiska delen av Agenda 2030 är viktigt och värdefullt för att behålla tempo och fokus i det miljöarbete som pågår runt om i Sverige. Jag ser med stor tillförsikt fram emot de kommande åren, då Agendan och Miljömålen tillsammans skapar en ännu starkare drivkraft för förändringar som är nödvändiga för vår planets framtid.

Stockholm 1 mars 2018

Erik Brandsma
Miljömålsrådets ordförande

Innehåll

ORDFÖRANDE HAR ORDET	3
INNEHÅLL	4
MILJÖMÅLSRÅDET – VÅRT TREDJE ÅR	6
Vi bidrar till miljömålen	6
Vi är Miljömålsrådet	7
Vi fokuserar på myndigheternas miljöarbete	7
Vi åtar oss 17 nya samverkansåtgärder 2018	8
EKONOMI, TILLVÄXT OCH KONSUMTION	10
Miljömålsrådets nya åtgärder 2018	13
Öka kunskapen om samhällsekonomiska konsekvenser och kostnader som kan kopplas till exponering för högfluorerade ämnen, PFAS	13
Samverkan för en innovativ och miljömässigt ansvarsfull offentlig upphandling	14
Skapa stabila strukturer och hjälpmedel för kommuners arbete med hållbara livsstilar	15
Identifiera genomförbara åtgärder och styrmedel för att minska svensk klimatpåverkan i andra länder	16
ENERGI/BIOENERGI	19
Miljömålsrådets nya åtgärder 2018	22
Workshop om samverkan kring miljömålsfrågor vid införlivande av ändringar i EU-direktiv	22
Hållbar vindkraftsutbyggnad	23
GIFTFRI MILJÖ	25
Miljömålsrådets nya åtgärder 2018	27
Nationella åtgärder för att nå en acceptabel dioxinsituation	27
GRÖN INFRASTRUKTUR OCH LANDSKAP	29
Miljömålsrådets nya åtgärder 2018	32
Samverkan i samhällsplaneringen	32
Kommunikation om ekosystemtjänster genom etablerat nätverk för ekosystemtjänster	33
Minskande av vanprydande och olovliga reklamskyltar i landskapet längs allmänna vägar	34
Förstudie gemensamma riktlinjer i skogsbruksärenden	36

Analys av skötselbehov som en del i arbetet med en strategi för naturvårdande skötsel i skogen	37
Samverkan om Geodata Skog - uppdatering och utveckling av skogliga grunddata med hjälp av laserskanning	38
Samarbete kring utveckling av inventering av skogslandskapets nyckelbiotoper	40
HAVS- OCH VATTENFÖRVALTNING	42
HÅLLBAR STADSUTVECKLING	45
Miljömålsrådets nya åtgärder 2018	48
Förstudie om framtagande av nationellt system för ökad spårbarhet av radionuklider i kontaminerad torv- och trädbränsleaska	48
Samverkan om genomförandet av förslag inom den nationella handlingsplanen för radon	49
HÅLLBARA TRANSPORTER	51
RESURSEFFEKTIVITET	53
Miljömålsrådets nya åtgärder 2018	55

Miljömålsrådet – vårt tredje år

Regeringen har inrättat Miljömålsrådet¹ för att stärka berörda myndigheters roll i genomförandet av miljöpolitiken. De 16 nationella myndigheter och länsstyrelserna, som representeras i Miljömålsrådet, har en central roll i genomförandet av åtgärder för en långsiktigt hållbar utveckling. I många fall arbetar myndigheterna vägledande för medborgare, kommuner och näringsliv i miljöarbetet.

Det finns fler myndigheter som har viktiga ansvarsområden och betydelse för att nå miljömålen. Ordförande Maria Wetterstrand och senare Erik Brandsma har bjudit in Upphandlingsmyndigheten, Kammarkollegiet samt finansmarknads- och konsumentminister Per Bolund, då rådet under året har fokuserat på åtgärder som rör konsumtion där upphandling är en viktig del.

Vi bidrar till miljömålen

Miljömålsrådet är en plattform för myndighetscheferna vid myndigheter som är strategiskt viktiga för förutsättningarna att nå generationsmålet och miljökvalitetsmålen. Att myndighetscheferna möts i Miljömålsrådet syftar till att stärka dessa myndigheters miljöarbete.

Myndigheterna ska inom befintliga resursramar verka för att kostnadseffektivt öka takten i arbetet med att nå miljökvalitetsmålen och generationsmålet. Rådet, som träffas fyra gånger per år, fokuserar på behov och möjligheter för samarbeten mellan myndigheterna. Myndigheterna ska även enskilt lyfta och tydligare integrera miljöfrågor i sin löpande verksamhet.

I rådets arbete ingår inte arbete med eller utveckling av uppföljning och utvärdering av miljömålen. Inte heller ska rådet föreslå utveckling av det befintliga miljö-målssystemet.

Ledamöterna har gemensamt formulerat att samverkan i Miljömålsrådet ska inspirera och stödja de ingående myndigheterna, samt utgå från myndigheternas verksamheter. Målsättningarna är att Miljömålsrådets arbete ska:

- bidra till att de nationella miljömålen nås,
- lyfta och om möjligt bidra till att lösa konflikter mellan olika samhällsmål,
- få fram uppföljningsbara, myndighetsövergripande miljöåtgärder, samt
- utifrån ett helhetsbehov leda till gemensamma åtgärder inom prioriterade områden.

---

¹ Regeringsbeslut I:16, M2015/213/Mm.

Vi är Miljömålsrådet

Erik Brandsma, Energimyndigheten, Miljömålsrådets ordförande

Anders Sjelvgren, Boverket

Johan Carlson, Folkhälsomyndigheten

Jakob Granit, Havs- och vattenmyndigheten

Leif Denneberg, Jordbruksverket

Nina Cromnier, Kemikalieinspektionen

Cecilia Tisell, Konsumentverket

Annica Sohlström, Livsmedelsverket

Lena Sommestad, Länsstyrelsen i Halland, företrädare länsstyrelserna

Björn Risinger, Naturvårdsverket

Lars Amréus, Riksantikvarieämbetet

Herman Sundqvist, Skogsstyrelsen

Mats Persson, Strålsäkerhetsmyndigheten

Lena Söderberg, SGU

Gunilla Nordlöf, Tillväxtverket

Lena Erixon, Trafikverket

Jonas Bjelfvenstam, Transportstyrelsen

Ett nätverk med experter från respektive myndighet stödjer rådet med underlag och konsekvensbedömningar. Miljömålsrådets kansli finns hos Naturvårdsverket men är självständigt i förhållande till myndigheten.

Vi fokuserar på myndigheternas miljöarbete

Miljömålsrådet presenterar denna lista över gemensamma åtgärder som myndigheterna åtar sig att genomföra i samverkan, för att öka takten i arbetet med att nå miljömålen. Åtgärderna tas fram av myndigheterna själva utifrån problem som dessa identifierat i miljömålsarbetet. Därtill beslutar de olika myndigheterna om enskilda åtgärdslistor, med insatser som myndigheten självständigt avser att genomföra.

Listorna publiceras via miljömål.se den 1 mars varje år 2016–2018. I respektive årsredovisningar följer myndigheterna upp hur arbetet fortgår med såväl rådets samverkansåtgärder som myndigheternas enskilda åtgärder. Vi ska slutredovisa vårt arbete den 18 oktober 2018.

Vi lägger kraften på åtgärder som myndigheterna själva förfogar över. Men där så är angeläget och lämpligt har rådet möjlighet att till regeringen lämna förslag, som vi menar är strategiskt viktiga för miljöarbetet men som inte ligger inom de deltagande myndigheternas mandat. I år kommer vi att skriva särskilt till regeringen om statens roll som föregångare inom miljömässigt ansvarsfull upphandling samt om hur Miljömålsrådets arbete fungerat och skulle kunna fortsätta att fungera efter uppdragets slut i oktober.

Vi åtar oss 17 nya samverkansåtgärder 2018

Under året har vi haft hållbar upphandling som tema och tillsammans med Kammarkollegiet och Upphandlingsmyndigheten börjat utforska hur vi kan förbättra miljökraven i våra statliga upphandlingar. Upphandlingsfrågor påverkar i princip alla miljö kvalitetsmål eftersom produktionen av de varor och tjänster som upphandlas i förlängningen alltid har sitt ursprung i nyttjande av naturresurser. Upphandling har betydelse även för social hållbarhet såsom arbetsmiljö och villkor för de anställda i företagen som producerar det som köps in. Miljöpåverkan av den offentliga upphandlingen är något som alla offentliga aktörer måste förhålla sig till, och det finns stor potential att påverka utvecklingen genom att efterfråga mer miljövänliga alternativ.

Rådet och våra myndigheter avser att i år starta 17 nya åtgärder i samverkan mellan myndigheterna. Utöver dessa fortsätter arbetet med flera åtgärder som startat under 2016 och 2017.

De samverkansåtgärder som initierats tidigare år² listar vi i punktform med kort uppföljningstext, både avslutade och pågående åtgärder. Du kan läsa mer om vad myndigheterna åstadkommit i deras respektive årsredovisningar, via miljomal.se.

I de följande avsnitten beskriver vi de åtgärder som ska starta under 2018, med stöd av dessa rubriker:

Drivansvarig myndighet och samverkande myndigheter

Åtgärderna på den gemensamma listan ska genomföras av två eller flera myndigheter i samverkan. För varje samverkansåtgärd är det viktigt att vi har en drivansvarig myndighet, som nav för arbetet. Samverkande myndigheter kan bidra på olika sätt i arbetet, som tydlig samarbetspart eller som rådgivande. Myndigheterna har fattat beslut om sina åtaganden att driva eller medverka i åtgärder. I några fall har vi bjudit in myndigheter utanför Miljömålsrådet för att bidra.

Det här ska vi göra och Så här ska vi genomföra åtgärden

Åtgärderna har olika karaktär. I vissa fall vill rådet utveckla befintlig samverkan eller nya nätverk med breda frågeställningar, i andra fall är åtgärderna mer specifika

---

² Miljömålsrådets gemensamma åtgärdslista 2016 samt 2017, <https://www.miljomal.se/Publikationer-och-bilder/Rapporter/Miljomalsradet/>

och direkta. Vi har försökt att vara tydliga med vad varje åtgärd handlar om och hur vi avser att samverka.

Därför behövs åtgärden

Vi beskriver varför åtgärden är angelägen, vilket problem den syftar till att lösa och vad som är tänkt ska ske utifrån åtgärden. I några fall har vi även berört konflikter med andra samhällsmål – detta är något som rådet siktar på att utveckla i arbetet framöver.

Effekt i miljön vi vill att åtgärden ska leda till och Åtgärden bidrar till dessa miljömål

Vi har försökt formulera vilka effekter vi vill att åtgärden ska leda till. Fokus är främst att se till effekt i miljön men i några fall tar vi även upp andra nyttor eller synergier med andra samhällsmål. Här finns potential att utveckla arbetet. Vi beskriver även vilka miljö kvalitetsmål, eller aspekter av generationsmålet, som huvudsakligen gynnas av åtgärden.

Tidsplan för genomförande

Vi redovisar åtgärder som ska påbörjas under året. I vissa fall är årets åtgärder tänkta som startskott för mer långsiktig samverkan. Andra är utredande och analyserande insatser som behövs som grund för konkreta åtgärder framöver. Åtgärder som startade förra året nämns kortfattat.

Ekonomi, tillväxt och konsumtion

I temat Ekonomi, tillväxt och konsumtion startar myndigheterna 4 nya åtgärder. De handlar om samhällsekonomiska konsekvenser av exponering för PFAS, offentlig upphandling, hållbara livsstilar och svensk klimatpåverkan i andra länder. Arbetet fortsätter också med flera åtgärder som startade 2016 och 2017. Fyra åtgärder är nu avslutade inom temat.

Miljömässiga samhällsutmaningar påverkar grundförutsättningarna för ekonomisk tillväxt. Inte bara vad gäller själva möjligheterna för fortsatt ekonomisk tillväxt, utan också hur ekonomisk tillväxt sker och hur branscher, produktionsprocesser och affärsmodeller utvecklas. Det är därför centralt att förstå hur samhällsutmaningar påverkar näringslivet i stort, men även hur entreprenörskapet kan användas som ett verktyg för att bemöta olika samhällsutmaningar. Detta behövs för att identifiera utvecklingsbehov vad gäller ramvillkor, men även stöd till nytta för det enskilda företaget. På så sätt kan miljöhänsyn bli ett medel för att stärka konkurrenskraften.

Synen att ekonomisk tillväxt och miljö står i motsats till varandra har börjat förändras. I allt fler sammanhang lyfts det ömsesidiga beroendet mellan miljö och ekonomi fram, liksom att ekonomi är ett centralt verktyg för att nå ekologisk och social hållbarhet. Den globala ekonomin förutspås växa med 50 procent de kommande 15 åren samtidigt som den kommer att genomgå genomgripande strukturella förändringar. En hållbar tillväxt behöver främja en resurseffektivare och grönare ekonomi och konsumtion där prissignaler, vinstmarginaler och andra ekonomiska faktorer speglar miljöns värde för samhället.

EU-kommissionen har lanserat cirkulär ekonomi och resurseffektivitet som viktiga byggstenar för ett framtida modernt, hållbart Europa. Statliga myndigheter har i uppdrag att främja goda förutsättningar för hållbar tillväxt lokalt och regionalt. Grön ekonomi och ökad energieffektivisering är prioriterade tematiska områden för hållbar regional tillväxt inom regionalfondsprogrammen. Under hösten 2016 lade regeringen fram en ny strategi för hållbar konsumtion, och under 2017 genomfördes ett antal av de åtgärder som nämns i strategin. Bland annat fick Konsumentverket i uppdrag att inrätta ett forum för miljösmart konsumtion och att stimulera miljösmarta konsumtionsmönster. Flera av Miljömålsrådets myndigheter arbetar med frågor kring hållbar tillväxt och konsumtion.

Åtgärderna inom ekonomi, tillväxt och konsumtion rör flera av generationsmålens strecksatser och i förlängningen samtliga miljö kvalitetsmål.

AVSLUTADE ÅTGÄRDER

- Miljöintegrering. Samtliga regionala utvecklingsstrategier (RUS) och länsstyrelsernas rapportering av länens klimat- och energiprogram till Energimyndigheten har analyserats med fokus på miljödriven näringslivsutveckling. Tillväxtverket och Energimyndigheten har även genomfört en förstudie (i 10 regioner) där de fört dialog med utvecklingsansvarig organisation samt länsstyrelse för att bättre förstå inomregionala förutsättningar (behov och möjligheter) mellan regionalt utvecklingsansvariga och länsstyrelser samt mellan regional och nationell nivå. Tillväxtverket och Energimyndigheten bjöd tillsammans in till dialogmöte med företrädare för Naturvårdsverket, fem länsstyrelser och fem utvecklingsansvariga för att stärka brobyggandet regionalt-nationellt och för att stämna av slutsatser från förstudien.
- Initiativ till myndighetssamverkan kring frågor som rör konsumtion i förhållande till barn och unga. Myndigheter inom Miljömålsrådet har inbjudits att samverka kring frågor om hållbar utveckling inom Myndighetsnätverket för barn- och ungdomsfrågor. Åtgärden övergår i löpande verksamhet.
- Utveckla Hallå konsument. En förstudie har genomförts om konsumenters behov av stöd om hållbar konsumtion, med kunskapsöversikt och workshops med andra myndigheter. Den resulterade bland annat i utveckling av ett verktyg för information om oberoende märkningar, Märkningsguiden. Guiden utvecklades sedan vidare med en kamerafunktion för att konsumenterna enkelt ska kunna använda verktyget i köpsituationer, och ett stort arbete genomfördes för att informera konsumenterna om guiden.
- Förstudie om vägledning om miljöbedömningar och vägning av olika samhällsmål. Åtgärden har resulterat i en rapport som dels visar en aktuell lägesbild över var och när det finns behov av ökad transparens i fysisk planering och dels visar på några metoder som stärker transparens och som nyttjas idag. Vidare har samverkan lett till ökad samverkan mellan ingående myndigheter, en vilja att förtydliga vägledningen kring miljöbedömningar särskilt med betoning på processen som då också kan bidra till ökad transparens.

SAMVERKAN SOM STARTADE 2016 - 2017

- Utveckla Bilsvär – underlätta för konsumenter att jämföra bilmodellens klimatpåverkan. Bilsvär är ett samarbete mellan Konsumentverket och Energimyndigheten där nya och begagnade bilmodeller kan jämföras utifrån bland annat teknik, ekonomi, miljö och energiförbrukning. Under året har arbetet inletts för att tjänsten ska ge bättre underlag för och information om miljöaspekter vid bilköp genom att bland annat ett klimatindex förs in. Där har även Naturvårdsverket och Transportstyrelsen deltagit i arbetet. (Se Konsumentverkets årsredovisning.)
- Hållbart företagande. Tillväxtverket tog fram informationsmaterial baserat på RESOLVE-modellen i syfte att öka kunskapen och förståelsen för cirkulära affärsmodeller bland företag och företagsfrämjare. Tillväxtverket medverkade i

framtagandet av två studier, om cirkulära affärsmodeller finansierade av Nordiska rådet respektive inom ramen för innovationsprogrammet RE:Source. (Se Tillväxtverkets årsredovisning.)

- Miljökrav i upphandling – sanering av förorenad mark. Naturvårdsverket driver en åtgärd som syftar till att utarbeta miljökrav och rutiner vid finansiering och upphandling av efterbehandlingsåtgärder, för att öka miljönyttan med de statliga efterbehandlingsåtgärderna. Ett möte med ingående samverkansmyndigheter har hållits, där en kort plan för hur myndigheterna ska kunna dra nytta av varandras arbete formulerades. Under 2018 ska vi formulera krav som i enlighet med LOU kan ställas i samband med upphandling. Vidare ska rutiner och villkor som bidrar till att kraven omsätts i praktiken utarbetas. Åtgärden kommer särskilt att fokusera på krav som bidrar till att minska luftutsläpp och målet om begränsad klimatpåverkan. (Se Naturvårdsverkets årsredovisning.)

Miljömålsrådets nya åtgärder 2018

Öka kunskapen om samhällsekonomiska konsekvenser och kostnader som kan kopplas till exponering för högfluorerade ämnen, PFAS

KEMIKALIEINSPEKTIONEN I SAMVERKAN MED FOLKHÄLSOMYNDIGHETEN, LÄNSSTYRELSENA OCH NATURVÅRDSVERKET.

Det här ska vi göra

Genomföra en nordisk studie för att öka kunskapen om samhällsekonomiska konsekvenser och kostnader som kan kopplas till exponering för högfluorerade ämnen, PFAS.

Så här ska vi genomföra åtgärden

Studien tas fram av en konsult inom ramen för Nordiska Ministerrådets Kemikaliegrupp, NKG. Deltagande myndigheter deltar i en referensgrupp som följer och lämnar synpunkter på uppdrag, genomförande och rapportering. 250 000 DKK har beviljats från Nordiska Ministerrådet och kommer att betalas ut i slutet av februari 2018. Kemikalieinspektionen har beslutat att finansiera studien med ytterligare 75000 DKK och Miljöstyrelsen räknar med att kunna stödja studien med motsvarande summa. Företrädare för aktiviteten kommer att rapportera till det nationella PFAS-nätverket som drivs i samverkan mellan Kemikalieinspektionen och Livsmedelsverket.

Därför behövs åtgärden

Det finns cirka 3000 högfluorerade ämnen som har uppmärksammats för att ha negativ miljö- och hälsopåverkan. Kemiskt är dessa ämnen så kallade perfluorerade alkylsyror (PFAS). Ett av de mest uppmärksammade högfluorerade ämnena är perfluoroktansulfonsyra (PFOS). Kemikalieinspektionens kartläggning från 2015³ visar att nya perfluorerade ämnen och användningsområden är under stark utveckling. Kunskapen om förekomsten av PFAS behöver öka. Från ett cirkulärt ekonomiperspektiv är förekomsten av PFAS i olika varor, exempelvis textilier, problematiskt eftersom det försvårar återvinning av en stor varugrupp.

Effekt i miljön vi vill att åtgärden ska leda till

Användning av PFAS som kan ge upphov till föroreningar i miljön ska minimeras och på sikt upphöra.

Åtgärden bidrar till dessa miljömål

Miljö kvalitetsmålen Giftfri miljö, Grundvatten av god kvalitet, Hav i balans samt levande kust och skärgård, Levande sjöar och vattendrag och God bebyggd miljö,

---

³ Kemikalieinspektionen. Förekomst och användning av högfluorerade ämnen och alternativ. Rapport från ett regeringsuppdrag. Rapport 6/15, juni 2015.

samt generationsmålets strecksats ”människors hälsa utsätts för minimal negativ miljöpåverkan samtidigt som miljöns positiva inverkan på människors hälsa främjas”.

Tidsplan för genomförande

Genomförandet av studien sker under 2018.

Samverkan för en innovativ och miljömässigt ansvarsfull offentlig upphandling

NATURVÅRDSVERKET OCH UPPHANDLINGSMYNDIGHETEN I SAMVERKAN MED BOVERKET, ENERGIMYNDIGHETEN, FOLKHÄLSOMYNDIGHETEN, HAVS- OCH VATTENMYNDIGHETEN, JORDBRUKSVERKET, KEMIKALIEINSPEKTIONEN, KONSUMENTVERKET, LIVSMEDELSVERKET, LÄNSSTYRELSERNA, RIKSANTIKVARIEÄMBETET, SKOGSSTYRELSEN, SGU, STRÅLSÄKERHETSMYNDIGHETEN, TILLVÄXTVERKET, TRAFIKVERKET OCH TRANSPORTSTYRELSEN.

Det här ska vi göra

Samverka om hur förutsättningarna för en mer miljömässigt ansvarsfull upphandling kan stärkas.

Så här ska vi genomföra åtgärden

Uppstart med ett inledande möte om den nationella strategin för offentlig upphandling och upphandlingsmyndigheten respektive kammarkollegiets roll i genomförandet av denna.

Därefter genom en serie av samverkans möten inklusive någon workshop som kan adressera potentialer och/eller utvecklingsbehov avseende exempelvis;

Innovationsupphandling

Uppföljning av avtal

Miljökrav i ramavtal

Kriteriedatabaser

Hur offentlig upphandling kan bidra till ökad efterfrågan på förnybara råvaror

Nationell uppföljning

Resultatet behöver adressera vad som bör göras och mellan vilka myndigheter fortsatt samarbete behövs, samt om förslag/skrivelser behöver ges till regeringen. Resultatet behöver även adressera om fortsatt samverkan behövs i nya eller etablerade samverkansforum.

Därför behövs åtgärden

Den offentliga upphandlingen är en betydande del av den svenska ekonomin.

Huruvida den är miljömässigt ansvarsfull har därmed stor betydelse för miljöpåverkan från den offentliga sektorns konsumtion.

Det finns nya strategiska och organisatoriska förutsättningar för att minska miljöpåverkan från den offentliga sektorns konsumtion. År 2015 bildades upphandlingsmyndigheten med ett breddat mandat jämfört med föregångaren under konkurrensverket. År 2016 lanserade Regeringen en nationell upphandlingsstrategi som alla upphandlade myndigheter behöver bidra till att realisera.

Effekt i miljön vi vill att åtgärden ska leda till

Utmaningarna och möjligheterna att minska miljöpåverkan från offentliga sektorns konsumtion är många. Uppfattningarna om vilka som i nuläget är de största bris-terna i miljömässigt ansvarsfull upphandling varierar. Samverkan mellan rådets myndigheter och Upphandlingsmyndigheten om vad och vilka steg som först bör tas är ett nytt steg framåt, där den önskvärda första effekten av åtgärden är att samverkande myndigheters förmåga att bidra till att förutsättningarna för en mer miljömässigt ansvarsfull upphandling stärks.

Åtgärden bidrar till dessa miljömål

Samtliga miljökvalitetsmål och generationsmålet.

Tidplan för genomförande

Arbetet påbörjas maj 2018 och avslutas 2019.

Skapa stabila strukturer och hjälpmedel för kommuners arbete med hållbara livsstilar

NATURVÅRDSVERKET I SAMVERKAN MED BOVERKET,
FOLKHÄLSOMYNDIGHETEN, KONSUMENTVERKET, LIVSMEDELSVERKET
OCH LÄNSSTYRELSERNA.

Det här ska vi göra

Skapa stabila strukturer och hjälpmedel för kommuners arbete med hållbara livsstilar.

Så här ska vi genomföra åtgärden

Naturvårdsverket, Konsumentverket och Länsstyrelserna samverkar för att nå ut till kommuner och föra dialog om hur kommuner kan arbeta för att främja hållbara livsstilar. Länsstyrelsens medverkan i åtgärden är central, med tanke på de kanaler ut till kommuner som länsstyrelser har. Fokus bör ligga på möjligheter för kommuner att arbeta med hållbara livsstilar, t.ex. genom att lyfta goda exempel och skapa tillgängliga verktyg, projekt och hjälpmedel för beteendeförändring. Inom ramen

för detta görs en förstudie om ett beteendeförändringsprojekt som syftar till att stimulera en miljösamt livsstil med ökat välbefinnande och bättre hälsa. Folkhälsomyndigheten är en viktig aktör i detta sammanhang.

Därför behövs åtgärden

Vikten av att stödja kommuner i deras arbete med hållbara livsstilar har lyfts flera gånger i diskussionen om hållbara livsstilar. Bland annat genomfördes en workshop på detta tema under den nationella verkstaden för hållbara livsstilar i Göteborg i november 2016. I dokumentationen från denna workshop⁴ framgår att flera kommuner eftersöker tydligare dialog med myndigheter i frågan. Detta värderas högre än ökad dialog mellan kommuner. Frågan om ökad dialog i frågor som rör konsumtion och livsstilar är även central för Konsumentverkets nystartade Forum för miljösamt konsumtion.

Naturvårdsverket har i fördjupad utvärdering⁵ av miljömålen 2015 uttryckt att både våra konsumtionsmönster och den underliggande produktionen av varor och tjänster behöver förändras för att vi ska nå generationsmålet och miljökvalitetsmålen.

Effekt i miljön vi vill att åtgärden ska leda till

I stort sett alla miljömål kommer påverkas positivt av förändrade och mer miljösmarta konsumtionsmönster.

Åtgärden bidrar till dessa miljömål

I stort sett alla miljömål påverkas positivt.

Tidplan för genomförande

Under 2018 genomförs en samverkan och dialog med utpekade myndigheter och andra lämpliga aktörer för att skapa stabila strukturer för kommuners arbete med hållbara livsstilar. Förstudien om beteendeförändringsprojektet görs också under 2018 och ska mynna ut i en översiktlig projektplan i slutet av det året.

Identifiera genomförbara åtgärder och styrmedel för att minska svensk klimatpåverkan i andra länder

NATURVÅRDSVERKET I SAMVERKAN MED BOVERKET,
ENERGIMYNDIGHETEN, KONSUMENTVERKET, LIVSMEDELSVERKET OCH
TRANSPORTSTYRELSEN

Det här ska vi göra

Vi ska samverka genom dialog i kreativ åtgärds- och styrmedelsverkstad och skapa

---

⁴ <http://www.naturvardsverket.se/Documents/publikationer6400/978-91-620-67717.pdf?pid=20637>

⁵ Omställning till hållbara konsumtionsmönster – Syntes inom ramen för fördjupad utvärdering av miljömålen 2015, sidan 5.

samsyn om idéer till åtgärder och styrmedel för att kunna minska klimatpåverkan i andra länder: Vi kommer att resonera och bedöma dess hinder och möjlighet avseende verkningsfullhet och genomförbarhet.

Åtgärden tar sin utgångspunkt i det underhandsuppdrag som levererades av Naturvårdsverket till Miljö- och energidepartementet den 29 juni 2017.⁶

Med den kompetens och erfarenhet som deltagande myndigheter har är förhoppningen att samverkan gör att det går att gå från nuvarande idéer till att beskriva tidigare föreslagna åtgärder och styrmedel mer i detalj avseende hinder och möjligheter.

Så här ska vi genomföra åtgärden

Det är viktigt att inledningsvis ha ett brett perspektiv som inkluderar alla utsläppsområden och inkluderar även möjligheter att styra genom tex bistånd, innovationsstöd, FoU och exportfrämjande åtgärder. För att ha detta breda perspektiv är det viktigt med kunskap om dessa områden från expertmyndigheter utöver de som deltar i samverkansåtgärden, vilka bjuds in att delta i samarbetet efter behov. Därefter är det möjligt och effektivt att gå in mer i detalj på specifika områden som tex mat/livsmedel, flyg, bostäder och byggprodukter, textilier och elektronik.

Genom samverkan mellan berörda myndigheter kan de idéer som listades i underhandsuppdraget utvecklas till konkreta förslag genom diskussioner och kreativ styrmedelsverkstad. Styrmedelsverkstan ska även öppna upp för helt nya idéer och möjligheter.

Åtgärden avser att skapa dialog och samsyn mellan ett flertal myndigheter som arbetar med frågor som berörs av nu föreslagna styrmedelsidéer för att minska svenska klimatutsläpp i andra länder. Dessutom ska myndigheterna under workshops och möten tillsammans komma fram till styrmedelsförslag. En första heldagsworkshop initierar åtgärden och anordnas på Naturvårdsverket där bakgrund, konsumtionsbaserade utsläpp, idéer, lösningar och hinder för åtgärder och styrmedel presenteras och diskuteras brett. Därefter planeras fortsatt arbete utifrån de behov som kommit fram. Vid behov kan specifika områden behandlas separat med berörda myndigheter. Även andra aktörer kan bjudas in.

Naturvårdsverket ordnar ett heldagsmöte på plats i Stockholm under våren 2018. Resterande mötestillfällen bestäms i en plan som gemensamt tas fram på det första mötet och kommer utgå från varje utsläppsområde och dess behov. Video kommer alltid att erbjudas.

---

⁶ Promemoria ”Styrmedel som kan minska utsläppen av klimatgaser i andra länder kopplade till svensk konsumtion”, Ärendenr: NV-04929-17.

Därför behövs åtgärden

Åtgärden är viktig för att öka takten i klimatarbetet och nå det svenska generationsmålet. Ska detta kunna ske måste vi i Sverige finna åtgärder att minska svenska klimatutsläpp som sker i andra länder. Klimatutsläpp som sker i andra länder orsakade av svensk konsumtion har ökat med nästan 50 procent under de senaste 20 åren.⁷

För att finna sådana åtgärder och styrmedel krävs samverkan mellan myndigheter då de styrmedel som föreslagits i tidigare studier och uppdrag⁸ är många, varierade och ligger på flera olika myndigheters bord. Åtgärden avser att ge ökad kunskap, samsyn, och visa på både hinder och möjligheter.

Effekt i miljön vi vill att åtgärden ska leda till

Åtgärden ska på sikt, genom införande av något eller några av de förslag på åtgärder/styrmedel som blir resultatet av arbetet, leda till minskade klimatpåverkande utsläpp i andra länder från de produkter (både insatsprodukter och slutprodukter) och tjänster som importeras till Sverige och köps av svenska konsumenter.

Åtgärden bidrar till dessa miljömål

Konsumtionsstrecsatsen i generationsmålet
Begränsad klimatpåverkan

Tidplan för genomförande

Åtgärden planeras att genomföras i sin helhet under 2018.

---

⁷ Läs mer om konsumtionsutsläpp och se indikatorer: www.naturvardsverket.se/konsumtionsutslapp

⁸ 1) Styrmedel för att minska konsumtionens miljöpåverkan, SEI 2015, 2) Omställning till hållbara konsumtionsmönster, NV, Rapport 6663, 2015 och 3) Styrmedel för hållbar konsumtion, NV, Rapport 6658, 2015.

Energi/bioenergi

Två nya åtgärder initieras 2018. De handlar om miljömålsfrågor vid införlivande av ändringar i EU-direktiv samt om vindkraftens miljöpåverkan. Fem åtgärder är avslutade.

Alla energikällor påverkar miljön på något sätt. Förbränning av bränslen ger utsläpp som leder till försurning, övergödning och hälsoproblem, och när det gäller fossila bränslen även till klimatpåverkan. Även förnybara energislag har konsekvenser, till exempel kan ett alltför högt uttag av bioenergi påverka den biologiska mångfalden och rubba processer i ekosystemen.

Utsläppen av växthusgaser orsakade av svensk konsumtion är stora och har ökat de senaste tjugo åren, även om utsläppen minskar i landet. Energianvändningen har minskat inom industri, bostäder och service men ökat för transporter. Utvecklingen av energieffektivisering i byggnader har varit positiv. Samtidigt är den totala slutanvändningen av energi lika stor nu som 1970. Trenden med en ökad användning och tillförsel av bland annat vind- och bioenergi väntas fortsätta.

Klimatomställning, minskade utsläpp och övergång till förnybar energi hör till regeringens prioriterade frågor. Målen till 2020 är bland annat att klimatutsläppen ska minska med 40 procent och energianvändningen ska vara 20 procent effektivare. Målet att minst 50 procent av energianvändningen ska bestå av förnybar energi är uppnått. Frågor kring omställning av energianvändningen, energieffektivisering och nyttjande av förnybar energi är centrala uppgifter för flera av Miljömålsrådets myndigheter.

Åtgärderna inom temat energi rör flera av generationsmålets strecksatser och främst miljö kvalitetsmålen *Begränsad klimatpåverkan, Frisk luft, Bara naturligt försurning, Giftfri miljö, Ingen övergödning, Levande skogar, Ett rikt odlingslandskap, God bebyggd miljö* samt *Ett rikt växt- och djurliv*.

AVSLUTADE ÅTGÄRDER

- Förbättrad statistik för uppföljning av småskalig vedeldning. Energimyndigheten samverkade med Naturvårdsverket och Svenska miljöemissionsdata (SMED) med att ta fram ett bättre statistiskt underlag för småskalig vedeldning. Syftet var att förbättra kvaliteten på emissionsinventeringarna. Inom ramen för projektet genomfördes en förstudie och därefter genomfördes en testundersökning i syfte att ge underlag till utformningen av en större statistisk undersökning av bränsleanvändningen per typ av panna samt av pannbeståndet, både antalet fastbränslepannor och eldstäder men även typ, ålder och utbytestakt. En större statistisk undersökning har ännu inte genomförts. Om undersök-

ningen genomförs kommer det leda till en bättre kvalitet på emissionsinventeringarna samt är nödvändigt för att kunna utforma styrmedel och åtgärder för att på sikt minska utsläppen från småskalig vedeldning vilket kan få en positiv effekt på miljö kvalitetsmålen Begränsad klimatpåverkan, Frisk luft, Bara naturlig försurning och Ingen övergödning.

- Uppdatering av riksintressen för energiproduktion och energidistribution. Energimyndigheten arbetar med ett projekt för att uppdatera befintliga och vid behov peka ut nya riksintressen för energiproduktion och energidistribution. Detta redovisades som samverkansåtgärd inom Miljömålsrådet, men såsom projektet utvecklats har det inte varit relevant med någon nämnvärd samverkan utöver den som myndigheterna är skyldiga till vid angivande av riksintressen. Det bedöms därför inte lämpligt att åtgärden kvarstår som samverkansåtgärd, utan arbetet fortsätter inom ramen för Energimyndighetens ordinarie arbete.
- Utveckling av metodik för konsumtionsbaserad energianvändning. Drivansvaret för denna åtgärd har i slutet av 2017 övergått från Energimyndigheten till Naturvårdsverket. Genomförandet av åtgärden har varit vilande under året på grund av att nödvändiga data från en internationell databas inte har uppdaterats. Åtgärden avbryts. Om relevans kvarstår i senare skede när uppdaterade data finns att tillgå kan Naturvårdsverket komma att återuppta arbetet.
- Energiproduktion av biomassa från infrastruktur. Åtgärden har resulterat i en förstudie som kartlagt potential samt möjligheter och hinder för att ta tillvara biomassa längs vägar och järnvägar för energiändamål och samtidigt främja biologisk mångfald. Rapporten har publicerats⁹. Utifrån resultaten i förstudien finns ett förslag till fortsättning med pilotprojekt i ett eller två av Trafikverkets driftområden. Åtgärden har skapat förutsättningar för att på sikt storskaligt kunna använda sidområden och därmed gynna både biologisk mångfald och förnybar energi.
- Möjligheter och hinder för bioenergiproduktion inom svenskt jord- och skogsbruk. Skogsstyrelsen, Energimyndigheten, Jordbruksverket och Naturvårdsverket har tagit fram en rapport, Bioenergi på rätt sätt – om hållbar energi i Sverige och andra länder. I rapporten konstaterar myndigheterna bland annat att hållbart producerad och använd bioenergi avsevärt kan bidra till att begränsa klimatförändringarna men att den samtidigt inte får leda till problem, exempelvis för biologisk mångfald eller ur sociala aspekter. En annan slutsats var att effektiva styrmedel är nödvändiga för att fullt ut säkerställa och utnyttja potentialen för hållbar bioenergi. Exempel på sådana styrmedel är att höja kostnaderna generellt för klimatpåverkande utsläpp, fasa ut subventionerna till fossila bränslen och låta bioenergin få konkurrera på lika villkor.

---

⁹ https://pub.epsilon.slu.se/14865/7/emilsson_t_etal_171208.pdf

Miljömålsrådets nya åtgärder 2018

Workshop om samverkan kring miljömålsfrågor vid införlivande av ändringar i EU-direktiv

BOVERKET I SAMVERKAN MED ENERGIMYNDIGHETEN,
KEMIKALIEINSPEKTIONEN, KONSUMENTVERKET, NATURVÅRDSVERKET,
RIKSANTIKVARIEÄMBETET OCH TRAFIKVERKET

Det här ska vi göra

Boverket anordnar en inledande workshop om samverkan kring miljömålsfrågor vid införlivande av EU-direktiv. Målet med workshopen är att identifiera om det finns behov av fördjupad samverkan mellan berörda myndigheter kring implementeringen av EU-direktiv och EU-förordningar. Om det finns ett så-dant behov kan myndigheterna inleda en diskussion om hur de kan samverka och arbeta med direktiven för att uppnå miljömålen på bästa och effektivaste sätt.

Så här ska vi genomföra åtgärden

Myndigheterna som har ansvar för EU-direktiv och EU-förordningar med koppling till miljömål (CPR, Ekodesign, Energiprestanda, Energieffektivisering, Miljökonsekvensbeskrivningar, REACH med flera) samlas för en inledande workshop om hur miljöfrågorna kan lyftas. Följande frågor kan exempelvis diskuteras:

- Vilka är de övergripande målen med de EU-direktiv och EU-förordningar som miljömålsmyndigheterna ansvarar för?
- Hur arbetar ansvariga myndigheter med implementeringen av dessa utifrån förutsättningarna i Sverige?
- Hur arbetar ansvariga myndigheter i samband med revidering av direktiv?
- Kan det uppstå konflikter mellan direktiven, eller det sätt som dessa implementeras på, och miljömålen, som kan leda till att utvecklingen mot att uppfylla dessa motverkas?
- Vad kan ökad samverkan mellan berörda myndigheter bidra med, och på vilket sätt?

Därför behövs åtgärden

Det finns flera EU-direktiv och EU-förordningar som har koppling till miljö-målen. Berörda myndigheter kan arbeta med dessa i två huvudsakliga skeden: dels inför och i samband med revidering av sådana direktiv och förordningar, dels vid själva implementeringen av redan fastställda krav på nationell nivå. Regeringen hanterar förhandlingar i samband med revideringar men myndigheterna kan samtidigt vara involverade i denna process och påverka förhandlingarna. Frågan är aktuell genom exempelvis EU kommissionens ”Clean Energy Package” som inkluderar översyn och revidering av till exempel energiprestandadirektivet (EPBD), energieffektiviseringsdirektivet (EED) och förnybart-direktivet (RED). Samtidigt kan också ett redan fastställt EU-direktiv eller EU-förordning implementeras på olika sätt på nationell nivå. De myndigheter som är centrala i miljömålsarbetet kan bli involverade

vid denna implementering inom ramen för de styrmedel som de hanterar. Myndigheternas beslut i detta skede kan påverka förutsättningarna att uppnå miljömålen. I båda skedena är det viktigt att beakta hur miljömålen kan komma att påverkas. Det är möjligt att det kan uppstå konflikter mellan direktiven, eller det sätt som dessa implementeras på, och miljömålen. Olika direktiv och förordningar på EU-nivå kan dessutom innehålla krav som är nära kopplade till varandra och till övergripande miljömål samtidigt som de hanteras av olika myndigheter. Det motiverar att berörda myndigheter samverkar inom detta område. Samverkan kan öka myndigheternas kunskap och bidra till ett helhetsperspektiv. Det kan till exempel förbättra kunskapen om eventuella konflikter som kan uppstå vilket i sin tur kan förbättra möjligheterna för enskilda myndigheter att fatta väl avvägda beslut om hur krav i EU-direktiv och EU-förordningar bör införlivas för att på bästa sätt bidra till uppfyllelse av miljömålen.

Effekt i miljön vi vill att åtgärden ska leda till

Ökad möjlighet att nå miljömålen genom att hitta arbetssätt med att införliva EU-direktiv och förordningar som främjar miljömålen.

Åtgärden bidrar till dessa miljömål

Främst Begränsad klimatpåverkan, God bebyggd miljö och giftfri miljö.

Tidsplan för genomförande

Workshop anordnas under våren 2018.

Hållbar vindkraftsutbyggnad

ENERGIMYNDIGHETEN OCH NATURVÅRDSVERKET I SAMVERKAN MED FOLKHÄLSOMYNDIGHETEN, HAVS- OCH VATTENMYNDIGHETEN, LÄNSSTYRELSENA, OCH RIKSANTIKVARIEÄMBETET.

Det här ska vi göra

Vi ska ta fram en strategi för hållbar utbyggnad av vindkraft.

Så här ska vi genomföra åtgärden

Åtgärden hämtar inspiration från den strategi för vattenkraft som tagits fram av Havs- och vattenmyndigheten och Energimyndigheten tillsammans, men behöver anpassas för de delvis annorlunda förutsättningar som gäller för vindkraft jämfört med vattenkraft. Inledningsvis genomförs därför en chefsdialog mellan samverkande myndigheter för att mejsla ut närmare inriktning och avgränsningar, innan arbetet med strategin tar vid.

Därför behövs åtgärden

Energikommissionen har i bred politisk samverkan föreslagit ett mål om att Sverige 2040 ska ha 100 % förnybar elproduktion. Det kommer att kräva en mycket kraftig utbyggnad av vindkraft. För att minimera vindkraftens möjliga konflikter

med vissa miljö kvalitetsmål krävs en genomtänkt strategi för hur och var vindkraften bör byggas ut, på land såväl som till havs, med hänsyn tagen till de effekter som kan uppstå för både miljö och hälsa.

Effekt i miljön vi vill att åtgärden ska leda till

Syftet är att vindkraften ska kunna byggas ut i stor skala och därmed bidra till ett säkert och klimatneutralt elsystem på ett sätt som minimerar annan negativ miljö- och hälsopåverkan.

Åtgärden bidrar till dessa miljömål

Utbyggd vindkraft kan ersätta fossila bränslen och kärnkraft och bidrar därmed positivt till miljö kvalitetsmålen Begränsad klimatpåverkan och Säker strålmiljö. Genom att utbyggnaden sker på ett hållbart sätt minskar risken för negativ påverkan på Hav i balans samt levande kust och skärgård, Storslagen fjällmiljö, God bebyggd miljö och Ett rikt växt- och djurliv.

Tidplan för genomförande

Närmare tidsplan får utkristalliseras efter att ambitionsnivån fastställts i den inledande chefsdialogen, men med största sannolikhet kommer åtgärden att behöva fortsätta även efter 2018.

Giftfri miljö

Inom temat Giftfri miljö initieras en ny samverkansåtgärd om nationella åtgärder för att nå en acceptabel dioxinsituation. Arbetet fortsätter också med tre åtgärder som startade 2016 och 2017. Tre åtgärder har avslutats inom Giftfri miljö.

Kemiska ämnen sprids från tillverkning och finns i produkter och varor som finns i vår vardag. Farliga ämnen förekommer i miljön i halter som kan hota människors hälsa och den biologiska mångfalden. Den fortsatta ökningen av produktion och konsumtion av kemikalier, varor och material kan ge en ökad spridning av farliga ämnen. Ökad återvinning av material kan innebära att farliga ämnen återcirkulerar i samhället och medför oförutsedda risker.

Viktiga styrmedel finns på plats, såsom en rad rättsakter inom EU, till exempel Reach och förordningarna för växtskyddsmedel och biocidprodukter, men reglerna behöver utvecklas. Samtidigt saknas kunskap om ämnens hälso- och miljöegenskaper och om vilka ämnen som sprids från vilka varor under användning och i avfallshanteringen. Information om farliga ämnen i varor behöver bli tillgänglig för konsumenter, leverantörer och i avfallsledet.

En giftfri vardag är ett av regeringens prioriterade områden. Försiktighetsprincipen, utbyte av farliga ämnen och principen att förorenaren betalar är utgångspunkter för det svenska kemikaliearbetet. Farliga ämnen ska fasas ur kretsloppen. Frågor rörande farliga ämnen och kretslopp är centrala uppgifter för flera av Miljömålsrådets myndigheter. Flera regeringsuppdrag, utredningar och andra initiativ knyter an till rådets åtgärder som till exempel kommunnätverket för Giftfri vardag, screening av förekomst av miljögifter i yt- och grundvatten samt Formas uppdrag om växtskyddsforskning.

Åtgärderna rör flera av generationsmålets strecksatser; ekosystemtjänster, människors hälsa, kretsloppen samt konsumtionsmönstren och främst miljö kvalitetsmålen *Giftfri miljö, Levande sjöar och vattendrag, Grundvatten av god kvalitet, Hav i balans samt levande kust och skärgård, Ett rikt odlingslandskap, God bebyggd miljö, samt Ett rikt växt- och djurliv.*

AVSLUTADE ÅTGÄRDER

- National Hub inom ramen för European Human Biomonitoring Initiative (EHBMI). Det europeiska initiativet syftar till att skapa kapacitet och generera jämförbara exponeringsdata på Europeanivå. Åtgärden överfördes inför 2017 till löpande verksamhet.
- Vägledning för företag i anslutning till strategi för giftfria och resurseffektiva kretslopp. Kemikalieinspektionen har efter samråd med deltagande myndigheter avslutat samverkansåtgärden med hänvisning till att det pågår aktiviteter i

andra sammanhang som också har till syfte att ge vägledning och stöd till företag i arbetet med riskminskning och substitution.

- Sammanställning gällande utformning och underhåll av konstgräsplaner för minskad spridning av gummigranulat. Mot bakgrund av den snabba utvecklingen på området har Naturvårdsverket i samråd med involverade myndigheter valt att avbryta arbetet med kunskapssammanställningen. Arbetet med att minska miljö- och hälsopåverkan från konstgräsplaner fortsätter genom ett parallellt initiativ med beställargrupp för upphandling av konstgräsplaner.

SAMVERKAN SOM STARTADE 2016 - 2017

- Åtgärder för alternativ bekämpning av växtskadegörare. Ett rapportutkast har tagits fram som beskriver hur myndigheter och andra aktörer kan samarbeta och stimulera åtgärder för en ökad tillgång på icke-kemiska medel och metoder inom växtskyddet. Under 2018 genomförs steg 2 i arbetet som behandlar de samarbetsåtgärder som beskrivs i den första rapporten. Avsikten är att bland annat närmare beskriva vad som varit framgångsfaktorer bakom de innovationer/alternativ som har kommit ut på marknaden och varit framgångsrika. (Se Kemikalieinspektionens årsredovisning.)
- Påskynda tillgängliggörandet av information om farliga ämnen i bygg- och anläggningsprodukter - med fokus på sammansatta varor. Pågår enligt plan. Projektet avslutas dec 2018 då slutleveranser i form av kunskapsplattform och vägledning med goda exempel ska vara klart. Genomförda delleveranser under 2017: 1. GAP-analys mål-nuläge 2. Enkätundersökning behov i branschen 3. Workshop/rundabordsamtal med branschens aktörer. (Se Trafikverkets årsredovisning.)
- Förorenade sediment – samverkan för kunskap och prioritering av åtgärder. Sedan arbetsgruppen etablerades sommaren 2017 har två workshops genomförts där fokus varit att skapa en gemensam bild av hur förorenade sediment hanteras idag. Just nu pågår arbete med att se över ansvarsfördelningen för respektive myndighet. (Se SGU:s årsredovisning.)

Miljömålsrådets nya åtgärder 2018

Nationella åtgärder för att nå en acceptabel dioxinsituation

NATURVÅRDSVERKET I SAMVERKAN MED HAVS- OCH VATTENMYNDIGHETEN, JORDBRUKSVERKET, KEMIKALIEINSPEKTIONEN, LIVSMEDELSVERKET OCH SGU

Det här ska vi göra

Naturvårdsverket initierar ett arbete tillsammans med andra berörda myndigheter med målsättningen att halterna av dioxin och dioxinlika PCB:er i all fisk i svenska vatten ska vara så låga att fisken kan ätas utan risk, även av barn och kvinnor i fertilitetsålder, senast år 2030. För att kunna uppnå detta inom drygt ett decennium krävs mycket ambitiösa åtgärder;

- Utsläppsreduktioner är särskilt viktiga från alla typer av källor som förbränner avfall i någon form (återvinning av metallskrot, avfallsförbränning, förbränning av avfall i biobränslepannor, vedeldning i hushåll, deponibränder, bränder, kabelbränning, brasor)
- Källor och exponeringsvägar behöver identifieras betydligt mer detaljerat än hittills, både för luftburna emissioner och för vattenburna emissioner från exempelvis fiberbankar vid äldre skogsindustrier. Detta behövs ofta för att kunna vidta kostnadseffektiva åtgärder.

Myndigheterna formerar en expertgrupp för att tillsammans inventera vilka åtgärder som bedöms vara mest effektiva och framkomliga, och som på sikt kan resultera i;

- Nationella utsläpp av dioxin till luft, liksom internationella utsläpp som påverkar Sverige, reduceras till en bråkdel av dagens nivåer. Idag minskar halten dioxin i fet fisk i Östersjön och de större sjöarna med 5–7 % per år. Minskningstakten behöver mer än fördubblas.

Så här ska vi genomföra åtgärden

Initialt samlas ingående myndigheter för att diskutera hur ett samarbete kan se ut och vilka behov och intressen som finns. Samarbetet förväntas leda till en plan för fortsatt arbete med mer konkreta åtgärder. Naturvårdsverket förutser cirka 2–3 möten under 2018 i gruppen, samt möjlighet för en mindre myndighetsgrupp att träffas/ha kontakter för fördjupade och beredande diskussioner vid ytterligare några tillfällen under 2018.

Arbetet är svårt eftersom kunskapen hittills bedömts som otillräcklig för att genomföra kraftfulla åtgärder. En del pågår däremot redan (exempelvis ett EU-finansierat forskningsprogram för hur det småskaliga fisket ska kunna få ner dioxinnivåerna i sina fångster) och ett tätare samarbete än hittills mellan de myndigheter som förfogar över kunskap och åtgärdsalternativ bör kunna finna en del ”lägre hängande frukter”.

Därför behövs åtgärden

Sverige behöver göra mer nationellt för att begränsa förekomsten av dioxin i våra vatten. Enligt Livsmedelsverket behöver halterna dioxin i Östersjöfisken komma ner till de halter som råder i västerhavets fiskpopulationer för att riskerna för människors hälsa ska vara helt undanröjda. De internationella sänkningarna av gränsvärden i livsmedel som väntas och som då kommer att gälla i Sverige understryker att det är mycket angeläget att reducera de höga dioxinhalterna i biota i allmänhet, och i livsmedel i synnerhet. Det förutsätter en reduktion av den totala depositionen i Sverige till storleksordningen en tiondel av dagens nivåer, vilket inte är möjligt med enbart internationella åtgärder.

Den totala depositionen av dioxin i Sverige minskar dock, men i huvudsak till följd av utsläppsminskningar i andra länder. Det inhemska bidraget till denna minskning är också nästan lägst i Sverige i jämförelse med ett 40-tal andra länder i EU och Eurasien.

De inhemska bidragen till depositionen av dioxin i Sverige utgör fortfarande cirka 30 procent enligt EMEP, vilket är väsentligt högre än exempelvis i våra grannländer Finland och Norge.

Olika myndigheter har olika drivkrafter för detta utifrån sina olika uppdrag. Det är därför viktigt med myndighetsövergripande samverkan för att åstadkomma effektiva åtgärder.

Effekt i miljön vi vill att åtgärden ska leda till

Denna samverkansåtgärd avser att initiera ett arbete minska problemen med dioxin i miljön, genom att i första steg att ta fram en plan för fortsatt arbete med mer konkreta åtgärder. Målsättningen är att åtgärderna ska resultera i att halterna av dioxin och dioxinlika PCB:er i all fisk i svenska vatten ska vara så låga att fisken kan ätas utan risk, även av barn och kvinnor i fertil ålder, senast år 2030.

Åtgärden bidrar till dessa miljömål

Giftfri miljö, Levande sjöar och vattendrag, Hav i balans samt Levande kust och skärgårdar

Tidplan för genomförande

Arbetet påbörjas 2018 och avslutas 2020.

Grön infrastruktur och landskap

I temat Grön infrastruktur och landskap tillkommer i år sju nya samverkansåtgärder. De nya åtgärderna rör samverkan i samhällsplaneringen, kommunikation om ekosystemtjänster, vanprydande och olovliga skyltar längs vägar, riktlinjer i skogsbruksärenden, strategi för naturvårdande skötsel i skogen, datafångst av skogsdata via laserskanning, samt kartläggning av skogslandskapets nyckelbiotoper. Arbete fortsätter med flera åtgärder som startat 2016–2017. Tre åtgärder i temat har avslutats.

Biologisk mångfald är en förutsättning för långsiktigt fungerande ekosystemtjänster, till grund för hållbar ekonomisk utveckling och mänsklig välfärd. Samtidigt innebär samhällsutvecklingen med resursutnyttjande, infrastruktur och klimatförändringar en ökad belastning på ekosystemen i både land- och vattenmiljöer.

En hållbar förvaltning av ekosystemtjänster innebär att skydd, bevarande, restaurering och återskapande av livsmiljöer beaktas i fysisk planering, mark- och vattenanvändning och i brukande av naturresurser. Hänsyn till ekologiska samband i landskapet är centralt och en helhetssyn på genomförande av åtgärder på landskapsnivå behövs.

Biologisk mångfald är ett av regeringens prioriterade områden. Ekosystemtjänster och biologisk mångfald ska säkras bland annat genom att synliggöra och integrera värdet av ekosystemtjänster och biologisk mångfald i politiska och ekonomiska beslut och genom att utveckla en grön infrastruktur i landskapet. Frågor rörande bevarande, brukande och nyttjande av landskap och naturresurser är centrala uppgifter för flera av Miljömålsrådets myndigheter, såväl i sin ordinarie verksamhet som inom ramen för särskilda regeringsuppdrag.

Åtgärderna inom grön infrastruktur och landskap rör flera av generationsmålets strecksatser och främst miljö kvalitetsmålen *Levande sjöar och vattendrag*, *Grundvatten av god kvalitet*, *Hav i balans och levande kust och skärgård*, *Myllrande våtmarker*, *Levande skogar*, *Ett rikt odlingslandskap*, *Storslagen fjällmiljö*, *God bebyggd miljö*, samt *Ett rikt växt- och djurliv*.

AVSLUTADE ÅTGÄRDER

- Öka samsynen i hanteringen av kulturlämningar som berörs av skogsbruket. I samarbete med Uppsala universitet har Riksantikvarieämbetet hållit seminariet *Skogens industriella kulturarv. Berättelse, bevarande, identitet och prioritet*. Deltagarna kom från länsstyrelser, Skogsstyrelsen, museer, universitet och privata företag. Fokus var utmarkslämningar, det vill säga sådana som tillkommit vid bruk av skogen.
- Kalibrera skadebedömningar av kulturlämningar som skadas av skogsbruket. En modell för beskrivning och bedömning av skogsbruksskador på forn- och

kulturlämningar har tagits fram. Handläggare vid länsstyrelserna har prövat modellen vid ett fältseminarium. En effekt av utvecklingen är att det blir tydligare och enklare att följa upp om målet att minska skadorna på forn- och kulturlämningar i skogsbruket verkligen nås. Åtgärden övergår nu i löpande verksamhet.

- Förstudie för att kunna utveckla scenarier för utvecklingen av ett klimatvänligt, ekologiskt och ekonomiskt hållbart jordbruk. Förstudien har genomförts vilken bland annat identifierar viktiga faktorer som påverkar utvecklingen inom jordbruket och möjliga åtgärder för att minska utsläppen av växthusgaser. Förstudien ger underlag för att kunna ta fram scenarier för jordbrukssektorn. Samverkan är etablerad, åtgärden övergår nu i löpande verksamhet. (Se Naturvårdsverkets Årsredovisning.)

SAMVERKAN SOM STARTADE 2016 – 2017

- Genomför handlingsplaner för grön infrastruktur. Naturvårdsverket har genomfört och deltagit på flera workshopar och utifrån synpunkter från länsstyrelser och myndigheter tagit fram vägledningar i samverkan. Åtgärden bedöms avslutas i början av hösten 2018 i samband med att det relaterade regeringsuppdrag redovisas. (Se Naturvårdsverkets årsredovisning.)
- Regional landskapsanalys (test av). En projektplan har tagits fram och förankrats med de 8 deltagande myndigheternas representanter vid möte den 13/9. Fallstudier (län) kommer att genomföras under 2018. I arbetet ingår även att klargöra hur medborgarnas delaktighet klaras och förbättras, även relaterat till pågående arbete med grön infrastruktur och kommande arbete med kulturmiljöstrategier. Förslag till förbättringar av verktyget ska redovisas. (Se Trafikverkets årsredovisning.)
- Övergångszoner mellan skogs- och jordbruksmark. Inom projektet har vi identifierat hinder och bromsklossar för önskad utveckling inom befintliga styrmedel. Utifrån denna genomgång har vi tagit fram förslag på nya, utvecklade och förändrade styrmedel för att öka mängden värdefulla brynmiljöer. Förutom utredningen ska vi ta fram ett informationsmaterial som alla deltagande myndigheter ställer sig bakom. (Se Jordbruksverkets årsredovisning.)
- Utveckla vägledning om terrängkörning. Under året har vi satsat på information om det generella förbudet mot terrängkörning på barmark. Vi har haft två möten med samverkansgruppen för terrängkörning för att bidra till varandras planerade aktiviteter. Målet med alla aktiviteter är att fler ska känna till förbudet och att fler ska följa reglerna. (Se Naturvårdsverkets årsredovisning.)
- Skyddsavstånd och zoner: minskad komplexitet och ökad miljönytta. Arbetet påbörjades under första halvåret 2017 med att ta fram projektplan samt att kartlägga olika definitioner för begrepp som används i de villkor som ställs för olika zoner och avstånd. Denna genomgång ska användas som underlag för att hitta möjligheter att förenkla. (Se Jordbruksverkets årsredovisning)
- Strategi för bevarande av odlingslandskapets biologiska mångfald. Under första hälften av 2017 har vi fortsatt arbetet med att ta fram kunskapsunderlag,

samt påbörjat arbetet med att ta fram själva strategin. Strategin beräknas vara klar under första kvartalet 2018. (Se Jordbruksverkets årsredovisning)

- Klassning av isälvsavlagringar som värdefulla natur- eller kulturmiljöer. Arbetet med åtgärden startade upp under slutet av 2017. Under 2018 kommer en sammanställning över natur- och kulturvärden kopplade till naturgrusavlagringar att tas fram samt kriterier för att bedöma deras naturvärden. (Se Sveriges geologiska undersöknings årsredovisning)
- Utveckla ett mer inkluderande arbetssätt för samlad dialog mellan mindre intresseorganisationer och nationella myndigheter kopplat till miljömålen. Åtgärden är ännu inte påbörjad. (Se Skogsstyrelsens årsredovisning)

Miljömålsrådets nya åtgärder 2018

Samverkan i samhällsplaneringen

BOVERKET I SAMVERKAN MED ENERGIMYNDIGHETEN, FOLKHÄLSOMYNDIGHETEN, HAVS- OCH VATTENMYNDIGHETEN, JORDBRUKSVERKET, KEMIKALIEINSPEKTIONEN, KONSUMENTVERKET, LIVSMEDELSVERKET, LÄNSSTYRELSENA, NATURVÅRDSVERKET, RIKSANTIKVARIEÄMBETET, SKOGSSTYRELSEN, SGU, STRÅLSÄKERHETSMYNDIGHETEN, TILLVÄXTVERKET, TRAFIKVERKET OCH TRANSPORTSTYRELSEN.

Det här ska vi göra

Boverket anordnar en inledande workshop för att utveckla och precisera diskussionen om hur samverkan och underlag kan förbättras i dialogen mellan kommun-länsstyrelse-stat. Målet med workshopen är att identifiera om det finns behov av fördjupad samverkan mellan berörda myndigheter och länsstyrelsen. Syftet är också att gemensamt hitta vägar att utveckla planeringsunderlagen för en förbättrad implementering av miljömålen i kommunernas fysiska planering av mark- och vattenområden. Resultat från workshopen utgör även ett inspel till Boverkets kommande vägledningar, i arbetet med planeringskatalogen och i dialogen med riksintressemyndigheterna.

Så här ska vi genomföra åtgärden

Boverket bjuder in länsstyrelser och berörda myndigheter till en inledande workshop. Exempel på frågor som kan diskuteras:

- Var finns det identifierade förbättringspotentialer i dagens underlag och processer och hur kan dessa utvecklas vidare på ett konkret sätt.
- Hur kan arbetssätt och rutiner förbättras i dialogen mellan kommun – länsstyrelse – stat.
- Vad kan respektive nivå själva arbeta med och genomföra under året och vad måste lyftas vidare eller kräver mer omfattande förändringar av nuvarande system.

Därför behövs åtgärden

Staten ser sina möjligheter att få sina intressen genomförda på ett effektivare sätt om dialogen mellan nivåerna förbättras. Det finns idag indikationer på att såväl kommunikationen mellan nivåerna, som underlagen och uppföljningen av dessa kan förbättras.

Effekt i miljön vi vill att åtgärden ska leda till

Ökad möjlighet att nå miljömålen genom en förbättrad dialog mellan kommun – länsstyrelse – stat.

Åtgärden bidrar till dessa miljömål

Samtliga miljömål.

Tidsplan för genomförande

Workshop anordnas under våren 2018.

Kommunikation om ekosystemtjänster genom etablerat nätverk för ekosystemtjänster

NATURVÅRDSVERKET I SAMVERKAN MED BOVERKET,
ENERGIMYNDIGHETEN, HAVS- OCH VATTENMYNDIGHETEN,
JORDBRUKSVERKET, LÄNSSTYRELSENA, RIKSANTIKVARIEÄMBETET,
SKOGSSTYRELSEN, SGU, TRAFIKVERKET OCH TRANSPORTSTYRELSEN.

Det här ska vi göra

Miljömålsrådet ska genomföra ett fortsatt strategiskt kommunikationsarbete för att lyfta fram betydelsen av biologisk mångfald och värdet med ekosystemtjänster för människors välfärd och livskvalitet. Myndigheterna i Miljömålsrådet, med Naturvårdsverket i spetsen, ska också fortsätta att driva nätverket för ekosystemtjänster. Nätverkets medlemmar ligger långt fram när det gäller att arbeta systematiskt med ekosystemtjänster inom sina verksamheter. Nätverket består i dagsläget av drygt 50 personer från företag och organisationer inom jord- och skogsbruk, bygg- och infrastruktur, samt från kommuner och länsstyrelser.

Målet med åtgärden är att fortsatt öka kunskapen om ekosystemtjänster och beskriva deras värden, så värdena kan vägas in i fler beslut och beslutsunderlag.

Så här ska vi genomföra åtgärden

Navet i det fortsatta arbetet är, som tidigare i regeringsuppdraget kommunikation om ekosystemtjänster, nätverket för ekosystemtjänster. Miljömålsrådsmyndigheter som medverkar i denna åtgärd kan vara aktiv part i nätverket, eller fungera stödjande genom att delta på nätverksträffar och stå bakom kommunikationsinsatser såsom debattartiklar. Myndigheter som inte är medlemmar i Miljömålsrådet kan också medverka i nätverket som aktiv eller stödjande part. Nätverket träffas regelbundet för ett aktivt kunskapsutbyte och fortbildning. Nätverket samlas även genom gemensam extern kommunikation i media, något som fortsatt ska uppmuntras och beredas av myndigheterna i Miljömålsrådet. Att fortsätta jobba tillsammans med nätverket är ett effektivt sätt för myndigheter att bidra till att fler beslut inkluderar ekosystemtjänster. Samverkan kommer också att ske med myndigheter och andra aktörer som tar fram och genomför handlingsplaner för grön infrastruktur.

Därför behövs åtgärden

Trots att ekosystemtjänster är grunden i människans välfärd är de fortfarande osynliga i flera samhällsbeslut. Det behövs ett fortsatt strukturerat arbete med att kom-

municera förståelse för den biologiska mångfaldens och ekosystemtjänsternas värden för att nå etappmålet om att integrera värdet i viktiga samhällsbeslut. Naturvårdsverkets undersökning visar att nätverket har stor betydelse för medlemmarnas arbete med ekosystemtjänster i egna organisationen.

Tack vare den föreslagna samverkansåtgärden kommer effekter av de nu etablerade samarbetena, mellan elva myndigheter och nätverket för ekosystemtjänster, kunna tas om hand efter avslutat uppdrag. Arbetet kommer att kunna genomföras med myndigheternas samlade kompetenser och resurser. Den samlade kunskapen hos myndigheterna är central för att Sverige framgångsrikt ska kunna integrera värdet och betydelsen av ekosystemtjänster i viktiga beslut i olika delar av samhället.

Effekt i miljön vi vill att åtgärden ska leda till

Flera ekosystemtjänster är ofta osynliga, vilket gör att vi människor tar dem för givna. Naturens gratisarbete och betydelsen av att kartlägga och värdera tjänsterna behöver fortsatt uppmärksammas. Att ekosystemtjänster värderas leder inte automatiskt till ett visst beslut, men värderingen bidrar till att beslutet fattas med medvetenhet om framtida konsekvenser på naturen och för ekosystemtjänster. Till exempel synliggör en värdering de kostnader som kan uppstå när ekosystemtjänster försvinner från ett område, såsom naturlig vattenrening. Det bidrar också till att avvägningar om hur tjänsterna kan skapas, skyddas eller släppas.

Åtgärden bidrar till dessa miljömål

Åtgärden bidrar till att nå följande miljökvalitetsmål: Ett rikt växt- och djurliv, Ett rikt odlingslandskap, Myllrande våtmarker, Levande skogar, Levande sjöar och vattendrag, Storslagen fjällmiljö samt God bebyggd miljö.

Tidsplan för genomförande

Arbetet pågår under 2018 och 2019.

Minskande av vanprydande och olovliga reklamskyltar i landskapet längs allmänna vägar

NATURVÅRDSVERKET I SAMVERKAN MED BOVERKET, LÄNSSTYRELSENA, TRAFIKVERKET OCH SKL.

Det här ska vi göra

Vi vill inleda samverkan för att minska den negativa påverkan på landskapsbilden med en workshop. I arbetet bör även de trafiksäkerhetsrelaterade aspekterna för de som färdas längs vägarna beaktas.

Så här ska vi genomföra åtgärden

Vi vill genom en inledande workshop med ovannämnda myndigheter belysa problembilden, regelverk och utforska handlingsalternativ framåt inklusive roller och

ansvar. Syftet är att övergripande identifiera möjligheter och lösningar för att förändra situationen med olovliga reklamskyltar längs vägarna som det ser ut idag.

Workshopen ska utforska handlingsalternativ så som;

- Gemensam strategi och en vägledning kring prövningen av reklamskyltar längs allmänna vägar.
- Pilotprojekt i en skylt-tät kommun
- Förslag till översyn av lagstiftningen

Resultatet av workshopen bereds mellan samverkande myndigheter och presenteras i en kortfattad rapport.

Därför behövs åtgärden

Frågan om reklamskyltar i landskapet regleras i flera olika lagstiftningar, under flera olika myndigheters ansvar. För att vi ska få en behaglig och balanserad miljö längs vägarna och i stadsmiljö bör skyltar utformas och placeras med hänsyn till omgivningen. De skyltar som erhåller tillstånd längs allmänna vägar bör kunna ha en genomtänkt storlek och placering. Utgångspunkten är att allmänna platser ska hållas vårdade. En skylt bör alltid underordna sig platsens eller byggnadens karaktär och det är viktigt att det skapas en helhet. För mycket eller fel typ av skyltning kan skapa ett rörigt intryck. Det kan leda till att enskilda skyltar blir svåra att urskilja och att platser upplevs som stökiga eller rent av fula. Skyltar får därutöver inte utgöra en trafikfara, hindra människor att orientera sig eller vara störande.

Effekt i miljön vi vill att åtgärden ska leda till

Att på sikt minska antalet olovliga och förfulande reklamskyltar längs våra vägar. Detta genom att berörda aktörer genom samverkan uppnår en mer enhetlig hantering nationellt.

Åtgärden bidrar till dessa miljömål

Ett rikt odlingslandskap, God bebyggd miljö, Ett rikt växt- och djurliv.

Utöver landskapsförfulningen kan även påverkan uppkomma bl.a. genom terrängkörning när trailers m.m. körs ut i terrängen/odlingslandskapet, skyltfundament m.m. grävs ned, placeringen sker i biotopskyddsområden m.m.

Tidsplan för genomförande

Under 2018 genomförs en workshop som inledning. Därefter kan det arbetas fram en strategi och en vägledning kring prövningen av reklamskyltar längs allmänna vägar. Eventuellt kan ett lagförslag komma att föreslås. Ett ev pilotprojekt kan komma att pågå under 2019.

Förstudie gemensamma riktlinjer i skogsbruksärenden

SKOGSSTYRELSEN I SAMVERKAN MED LÄNSSTYRELSENA,
NATURVÅRDSVERKET, RIKSANTIKVARIEÄMBETET OCH
STRÅLSÄKERHETSMYNDIGHETEN

Det här ska vi göra

Samverkansmyndigheterna ska ta fram en förstudie över vilka tillsynsområden i skogsbruket där en gemensam vägledning från de centrala myndigheterna kan tydliggöra dubbla/angränsande tillsynsansvar, där svårtolkade regler leder till olika tillämpning och riskerar att tillsynsmyndigheterna begränsar varandras handlingsutrymme.

Så här ska vi genomföra åtgärden

Arbetet föreslår vi genomförs i två steg, där förstudien ska peka ut vilka områden det kommande arbetet med riktlinjer ska omfatta. Det skulle kunna vara dikningsärenden, Natura 2000, fornlämningar och kulturmiljöer, vattenskyddsområden, askåterföring. Själva arbetet med gemensamma riktlinjer i en viss sakfråga ska sedan genomföras i samverkan mellan de myndigheter som berörs av frågorna.

Därför behövs åtgärden

Skogsstyrelsen och Naturvårdsverket har under ett par års tid arbetat mycket nära varandra i frågor som rör artskydd och skogsbruk. Arbetet mynnade ut i gemensamma riktlinjer för handläggning av artskyddsärenden i skogsbruket. Därefter vidtog gemensamma utbildningar och kalibreringar mellan länsstyrelserna och Skogsstyrelsens distrikt. Arbetet är och har varit framgångsrikt i det att det har förtydligat ansvaret för respektive myndigheter, underlättat samarbete över myndighetsgränserna och utgör ett stöd till de handläggare som hanterar ärenden som rör en snårig lagstiftning. Att arbeta på samma sätt i fler ärendetyper skulle kunna leda till ökad rättssäkerhet och effektivare ärendehandläggning och tillsyn, liksom att det bidrar till att det blir lättare för verksamhetsutövare att göra rätt.

Effekt i miljön vi vill att åtgärden ska leda till

En effektiv och rättssäker ärendehandläggning och tillsyn säkrar lagstiftningsinstrumentets effekter i miljön. Det handlar dels om effekter i det enskilda ärendet (just den skogens värden), dels om ringar-på-vattnet-effekter (en tydlig tillsyn bidrar generellt till bättre lagefterlevnad).

Åtgärden bidrar till dessa miljömål

Beroende på vilka områden förstudien identifierar så kan åtgärden bidra till en rad miljö kvalitetsmål, med Levande Skogar, Myllrande våtmarker och Levande sjöar och vattendrag och Säker strålmiljö i fokus.

Tidplan för genomförande

Ett inledande möte med samtliga samverkansmyndigheter bör kunna hållas i början

av 2018, och förstudien bör kunna genomföras under 2018. Arbeta med gemensamma riktlinjer inleds senast 2019.

Analys av skötselbehov som en del i arbetet med en strategi för naturvårdande skötsel i skogen

NATURVÅRDSVERKET OCH SKOGSSTYRELSEN, I SAMVERKAN MED LÄNSSTYRELSERNA OCH SKOGSBRUKET.

Det här ska vi göra

Naturvårdsverket och Skogsstyrelsen ska stärka sitt samarbete i syfte att utveckla och öka omfattningen av naturvårdande skötsel i skogen inom såväl formellt som frivilligt avsatta områden. Myndigheterna har därför kommit överens om ett fördjupat samarbete med målet att ta fram en gemensam strategi för naturvårdande skötsel. För att nå dit ska ett antal delprojekt genomföras. Den första delen pågår och innebär att ta fram gemensamma begrepp och definitioner för arbetet med naturvårdande skötsel.

Nästa delprojekt är att analysera skötselns betydelse, i formellt skyddade och frivilligt avsatta områden, för att bevara och utveckla naturvärden i skogslandskapet. I detta ingår att förtydliga och skapa en samsyn kring behovet av naturvårdande skötsel på biogeografisk nivå, så att den utförs med rätt metod, på rätt plats och i tillräcklig omfattning för att möta identifierade prioriterade behov.

Så här ska vi genomföra åtgärden

Tillsammans med skogliga aktörer, berörda myndigheter, intresseorganisationer och forskare ska vi ta tillvara och sammanställa praktiska erfarenheter samt befintligt kunskapsunderlag. Sammanställningen och bearbetning av denna ska sedan ge en detaljerad bild av rådande kunskapsläge av skötselns betydelse för bevarandet av naturvärden i skogen. Även skötselns betydelse i ett landskapsperspektiv ska analyseras och leda fram till utpekade geografiska skötselområden.

Därför behövs åtgärden

Naturvårdande skötsel av frivilligt och formellt avsatta områden är en viktig del av att nå miljömålet Levande skogar och att klara Sveriges åtaganden enligt Art- och habitatdirektivet. I utvärderingen av miljömålen lyfts behovet av fler skötselåtgärder och betydelsen av att planera naturvårdsarbetet i ett landskapsperspektiv. Skogsnaturtyper och skogslevande arter inkluderade i direktiven har i dag generellt dålig bevarandestatus och många åtgärder behövs, både för att hindra att deras status försämras ytterligare och för att skapa förbättring. Det är nödvändigt med en fördjupad analys av den naturvårdande skötselns roll i ett landskapsperspektiv, i relation till andra åtgärder och behov, för att uppnå och bibehålla gynnsam bevarandestatus. Detta för att förtydliga var, när och i vilken omfattning olika naturvård-

ande skötselåtgärder bör genomföras. Analysen kopplar till arbetet med att åstadkomma en grön infrastruktur. Analysen behöver också ske med insikt om de förutsättningar ekonomiska styrmedel och andra aktörers åtgärder i det brukade landskapet medför.

Effekt i miljön vi vill att åtgärden ska leda till

En samsyn kring naturvårdande skötsel i skog; att klargöra behovet av olika typer av naturvårdande skötsel i skog samt att åtgärder utförs med rätt metod, på rätt plats och i tillräcklig omfattning. Resultaten från analysen kommer även att bidra till kunskap om en delmängd för skapande av funktionell grön infrastruktur och utgöra underlag för en kommande myndighetsgemensam vägledning och skötselstrategi.

Åtgärden bidrar till dessa miljömål

Levande skogar och Ett rikt växt och djurliv.

Tidplan för genomförande

Arbetet med analysen inleds 2018 och avslutas 2019.

Samverkan om Geodata Skog - uppdatering och utveckling av skogliga grunddata med hjälp av laserskanning

SKOGSSTYRELSEN I SAMVERKAN MED JORDBRUKSVERKET, LÄNSSTYRELSENA, NATURVÅRDSVERKET OCH RIKSANTIKVARIÉÄMBETET.

REGERINGSUPPDRAGET SOM BENÄMNS GEODATA SKOG KOMMER UTFÖRAS I SAMVERKAN MED FRÄMST LANTMÄTERIET OCH SVERIGES LANTBRUKSUNIVERSITET (SLU) MEN ÄVEN MED SKOGFORSK OCH SKOGSFÖRETAGEN.

Det här ska vi göra

Skogsstyrelsen har fått 12 miljoner kronor per år för ett regeringsuppdrag Geodata Skog – uppdatera och utveckla Skogliga grunddata¹⁰ med hjälp av laserskanning. Skogsföretag och kanske även andra organisationer kommer gå in och medfinansiera för att korta ner genomförandetiden. Det handlar om att uppdatera, utveckla och distribuera data som bidrar till att stärka skogsbrukets ekonomi, sysselsättning och miljöhänsyn.

---

¹⁰ Skogliga grunddata är det konkreta resultatet av projektet Skogliga skattningar från laserdata, ett regeringsuppdrag som Skogsstyrelsen genomförde åren 2013 - 2015 i samarbete med Sveriges Lantbruksuniversitet. Skogliga grunddata består av kartor som beskriver skog och mark.

¹¹ Regeringen har ännu inte fattat beslut om uppdraget

Så här ska vi genomföra åtgärden

Skogsstyrelsen kommer genomföra åtgärden tillsammans med Lantmäteriet, SLU, medfinansierande skogsföretag och Skogforsk. Skogsstyrelsen har det övergripande ansvaret och ansvarar för att användarna får tillgång till Skogligen grunddata. Lantmäteriet ansvarar för det operativa genomförandet av laserskanningen och distribution av laserdata till användarna. SLU ansvarar för produktionen av skogligen variabler. Representanter från skogsföretagen och Skogforsk medverkar i planering och genomförande. Länsstyrelserna, Naturvårdsverket och Riksantikvarieämbetet kommer att delta i samverkansåtgärden och ges möjlighet att delta i referensgruppen för regeringsuppdraget. Referensgruppen är till för att bedöma regeringsuppdragets resultat, innehåll och egenskaper. Referensgruppen bjuds in till möten 1–2 gånger per år där de får information och ges möjlighet att bidra med synpunkter på uppdraget. Övriga intressenter kommer att ges möjlighet att medverka i referensgrupp eller på annat sätt så få löpande information under tiden för genomförandet.

Därför behövs åtgärden

Det sker ständiga förändringar i skogen. Den växer, den gallras, den blir utsatt för stormfällningar och påverkas på annat sätt vilket gör att data blir inaktuellt och i behov av uppdatering. Digitaliseringen har gett en snabb utveckling av möjligheterna att använda olika former av fjärranalys för både riktad som yttäckande datafångst. Skulle den tidigare laserskanningen och framtagningen av Skogligen grunddata stannat vid en engångssatsning hade det inneburit att förutsättningarna för fortsatt utveckling och ökad användning av Skogligen grunddata drastiskt försämrats. Skogligen grunddata består idag till stor del av data som är 4–8 år gammalt. Främsta syftet är möjligheten att löpande ha aktuella data om skogen men data kan också vara intressant på många andra områden där landskapet förändras.

Effekt i miljön vi vill att åtgärden ska leda till

Data från laserskanning innebär att skogsbruket kan göra bättre planering för skogsskötsel och miljöhänsyn bland annat minskande körskador på skogsmark, färre skador på kultur- och fornminnen. Transporterna kan göras effektivare och miljövänligare både i skogen och på det lågtrafikerade vägnätet. Det innebär också möjligheter till en detaljerad kartläggning av grön infrastruktur och marktäckedataskartering. För ekosystemtjänsterna träråvara och bioenergi finns genom Skogligen grunddata god tillgång på dataunderlag för analyser liksom för ekosystemtjänsten stadig mark där vi nu på ett bättre sätt kan förebygga ras och skred i känsliga områden. Med laserskanning av skogsmarken kommer vi få ett förbättrat kunskapsunderlag för hållbart skogsbruk.

Åtgärden bidrar till dessa miljömål

Levande skogar, Levande sjöar och vattendrag samt Ett rikt växt- och djurliv.

Tidsplan för genomförande

Laserskanningen kommer starta våren 2018 och så snart laserdata finns framtaget kommer Skogliga grunddata produceras och tillgängliggöras för användarna. Målet är att klara detta på 6 månader. Utgångspunkten är att genomförandet ska ge en nationell täckning efter 5 år. Tiden för genomförandet beror på hur stor medfinansieringen blir från skogsföretagen och eventuellt andra företag. Med enbart statens finansiering på 12 miljoner kronor per år varav 10 miljoner kronor per år nyttjas för laserskanningen kommer genomförandet att ta drygt 7 år.

Samarbete kring utveckling av inventering av skogslandskapets nyckelbiotoper

SKOGSSTYRELSEN I SAMVERKAN MED NATURVÅRDSVERKET OCH LÄNSSTYRELSERNA.

Det här ska vi göra

Vi (samverkansmyndigheter) behöver utveckla samverkan omkring nyckelbiotopsinventeringen. En samverkansprocess pågår inom skogssektorn där bland annat Naturvårdsverket och länsstyrelser medverkar. Skogsstyrelsen har samtidigt fått i uppdrag av regeringen att under 10 år inventera nyckelbiotoper¹². Vid genomförandet av inventeringen är det viktigt med en dialog på regional nivå för att komplettera och fördjupa befintliga inventeringsunderlag.

Så här ska vi genomföra åtgärden

Inom den pågående samverkansprocessen utvecklas arbetet med nyckelbiotoper generellt. En fördjupad dialog bör föras om hur inventeringen kan inriktas i respektive län för att ge kompletterande underlag. I detta bör ingå att gemensamt identifiera naturtyper som det är särskilt viktigt att förbättra kunskapen om liksom att identifiera delar av berörda län med särskilda inventeringsbehov. Former för detta arbete bör prövas och utvecklas.

Därför behövs åtgärden

Uppgifterna från nyckelbiotopsinventeringen är viktiga som underlag för beslut inom såväl myndigheter som skogsbruket. En utökad och fördjupad nyckelbiotopsinventering förbättrar kunskapsunderlaget om nyckelbiotoper och medför tydligare planeringsförutsättningar för skogsbruket. Det finns en stark koppling till regeringsuppdraget om grön infrastruktur.

Effekt i miljön vi vill att åtgärden ska leda till

Genom att ha ändamålsenliga beslutsunderlag kan miljöarbetet skogen generellt sett förbättras. Nyckelbiotopsinventeringen kan ge underlag för både beslut om for-

---

¹² Regeringen har ännu inte fattat beslut om uppdraget

mellt skydd, frivilliga avsättningar och utförning av miljöhänsyn vid skogsbruksåtgärder. Den kan också ge underlag för fysisk planering och beslut i tillståndsärenden samt information och kunskapsspridning om skogens naturvärden. Sammantaget medför detta minskad habitatförlust.

Åtgärden bidrar till dessa miljömål

Åtgärden bidrar i första hand till bättre måluppfyllelse av Levande skogar samt Ett rikt växt- och djurliv.

Tidsplan för genomförande

Samverkan bör utvecklas under 2018 och 2019.

Havs- och vattenförvaltning

Elva åtgärder ingår sedan tidigare i temat Havs- och vattenförvaltning. Inga nya åtgärder initieras 2018.

Kust- och havsmiljön är starkt påverkad av fiske, marint skräp och exploatering av känsliga miljöer. I sjöar och vattendrag utgör fysisk påverkan ett stort problem och orsakar brist på naturlig vattendynamik och fria vandringsvägar. Övergödning, förorening och miljögifter utgör generella problem för våra vattenmiljöer. Belastningarna ger negativa konsekvenser för människor och ekosystem.

En hållbar havs- och vattenförvaltning innebär att ekosystemtjänster och vattenresurser beaktas i fysisk planering, mark- och vattenanvändning och i brukande av naturresurser. Behovet av åtgärder är stort, inte minst för att komma tillrätta med kemisk och fysisk påverkan som skett under det förra seklet.

God havsmiljö är ett av regeringens prioriterade områden. Genomförande av vattenförvaltningens åtgärdsprogram, i enlighet med EU:s ramdirektiv för vatten och havsmiljödirektiv, är av stor betydelse för att nå de vattenanknutna miljökvalitetsmålen. Insatserna för att förbättra tillståndet i vattenmiljöer ger effekt men arbetet går långsamt. Miljömålsrådets myndigheter avser att samverka där det krävs gemensam planering och samsyn i prioriteringar för att öka takten. Därutöver genomför respektive myndighet flera andra insatser för miljömålen, i samverkan med olika myndigheter, kommuner, bransch- och intresseorganisationer.

Åtgärderna rör flera av generationsmålets strecksatser och främst miljökvalitetsmålen *Giftfri miljö, Ingen övergödning, Levande sjöar och vattendrag, Grundvatten av god kvalitet, Hav i balans och levande kust och skärgård, Myllrande våtmarker*, samt *Ett rikt växt- och djurliv*.

SAMVERKAN SOM STARTADE 2016 – 2017

- En samordnad plan för havsmiljöförordningens och vattenförvaltningsförordningens åtgärdsprogram. Under 2017 har HaV fört dialog om genomförande av uppdragen. Dialogen har skett inom Samhatt (Samordning Havs- och Vattenförvaltning), som är ett forum för utbyte av information om hur det går med genomförande av havs- och vattenförvaltningens åtgärdsprogram samt för diskussion om förbättring och effektivisering av åtgärdsarbetet. (Se Havs- och vattenmyndighetens årsredovisning.)
- Genomförande av planen för ett utökat skydd och förvaltning av marina områden. Genomförandet av planen pågår på HaV dels i form av utlysning av särskilda åtgärdsprojekt som syftar till att genomföra handlingsplanen, dels genom att upprätta ett ramverk för inrättande och förvaltning av marina skyddade områden. Länsstyrelserna har också fått särskilda medel för

att arbete med marint områdesskydd. I arbetet med att regionalisera planerna för marint områdesskydd har två samordnare anställts för att koordinera länsstyrelsernas arbete med de regionala handlingsplanerna. Länsstyrelserna har också fått ökade resurser för handläggning för att öka takten i arbetet med det marina områdesskyddet. (Se Havs- och vattenmyndighetens årsredovisning.)

- Bevarande och skydd av källmiljöer. Arbetet har under 2017 fokuserats på omfattningen av skyddet av källor, aktuell lagstiftning samt förbättrad informationsspridning om källor. Åtgärden och preliminära resultat har under hösten presenterats på konferenser. (Se Sveriges geologiska undersökningens årsredovisning.)
- Utveckling av strategin för åtgärder inom vattenkraften. Under 2017 har dialogarbetet skett dels genom en nära samverkan med berörda nationella och regionala myndigheter i vägledningsarbetet, dels i mer regionala former genom de pilotprojekt om vattenkraft och miljö som pågår. En viktig del av dialogarbetet är också samverkan med vattenkraftbranschen i Energiforsks forskningsprogram om vattenkraft och miljö (Kraft och Liv i Vatten samt Krafttag ål). (Se Havs- och vattenmyndighetens årsredovisning.)
- Fysisk påverkan i jordbruksvatten – ett dialogprojekt mellan Havs- och vattenmyndigheten och Jordbruksverket. Samverkan sker i ett flerårigt projekt. Under 2017 har projektet arbetat med att beskriva hur fysiska åtgärder, för att nå god ekologisk status, kan påverka förutsättningarna för jordbruksproduktion. Vidare har projektet jobbat med att beskriva en princip för att bedöma vad som är betydande negativ påverkan på jordbruksmark med dränering. (Se Jordbruksverkets årsredovisning.)
- Utred omfattningen av trålfiskets skador på forn- och kulturlämningar på havets botten. Under hösten 2017 genomfördes en förstudie med förslag på utformning av en huvudstudie. Huvudstudie kan startas tidigast 2018. (Se Riksantikvarieämbetets årsredovisning.)
- Kostnadseffektivare vattenskydd. Åtgärdsvalsstudierna är slutförda. Möte är genomfört med gruppen. (Se Trafikverkets årsredovisning.)
- Åtgärder mot PFAS-spridningen i ytvatten, grundvatten och dricksvatten – nationell samverkan. Frågor som tagits upp 2017 är bland annat hur flödet av PFAS ser ut i samhället, identifiering av ”nya PFAS” i miljön, exempel på tidigare relativt okända källor för stark förorening av miljön lokalt, risker med ökad spridning av PFAS vid sanering, reningsmetoder, vägning av risk mot kostnad vid beslut om sanering/rening samt PFAS-exponering av befolkningen (både bakgrund och hotspots). (Se Livsmedelsverkets årsredovisning.)
- Båtbottenfärger och miljöfarliga färgrester. Vi har fortsatt arbetet med att gå igenom befintliga regelverk för att kunna föreslå nya och enhetliga regler i syfte att minska miljöpåverkan av båtbottenfärger i vatten och på land. Efter önskemål från bransch och myndigheter genomfördes en repris av 2016 års konferens och workshop om dessa frågor. Fokus låg på att disku-

tera hinder, lösningar och aktörer för att minska miljöpåverkan. En inventering av befintlig forskning pågår för att identifiera kunskapsluckor. Vi har inlett en sammanställning av myndigheternas olika regler, riktlinjer, rekommendationer och vägledningar på området och även tagit fram en broschyr med rekommendationer om hur båtägare kan ta bort gammal båtbottenfärg på ett miljövänligt sätt. (Se Transportstyrelsens årsredovisning.)

- Stärk förutsättningarna hantera målkonflikter och att beakta kulturmiljöer i planering och prövning av vattenvårdsåtgärder. Under 2017 pågår ett arbete med att ta fram ett metodförslag för bedömning av kulturmiljöers känslighet/tålighet i samband med vattenvårdsåtgärder. Det har också gjorts en kartläggning som visar att det finns möjligheter till samfinansiering mellan anslag vilket skapar förutsättningar för ett effektivare arbete med framtagande av kunskapsunderlag. I arbetet med riktlinjer för hur underlagen kan indexeras och göras sökbara har det visat sig att detta är en delfråga i ett större problemkomplex som rör informationsförsörjning generellt inom myndigheten. Under 2017 planerades att inrikta åtgärden mot en intern förstudie. Förstudien har påbörjats och arbetet kommer att fortsätta under 2018. (Se Riksantikvarieämbetets årsredovisning)
- Samverkan kring toalettavfall från fritidsbåtar, på land och i vattnet. Vi har påbörjat planeringen av en förstudie som ska genomföras 2018, där syfte är att utreda hur problematiken och regelverken ser ut samt vilka aktörer som är berörda och på vilket sätt de berörs. Även kartläggning av befintliga tekniska lösningar och mätningar av hur toalettavfall påverkar vattnet ska ingå i förstudien. Utifrån förstudien tar vi fram förslag på informationsinsatser som ska bidra till att ändra attityder och beteenden. (Se Transportstyrelsens årsredovisning)

Hållbar stadsutveckling

I temat Hållbar stadsutveckling kommer myndigheterna utöka sin samverkan med två nya åtgärder. De tillkommande åtgärderna handlar om nationellt system för ökad spårbarhet av radionuklider i kontaminerad torv- och trädbränsleaska samt om genomförandet av förslag inom den nationella handlingsplanen för radon. Arbetet fortsätter också med flera åtgärder som startade 2016 och 2017. Fyra åtgärder inom temat har avslutats.

Sveriges befolkning har de senaste åren ökat kraftigt i och med att många människor på flykt har kommit hit. Som en följd ökar nu trycket på våra städer och inte minst behovet av nya bostäder i en redan ansträngd bostadsmarknad markant. Våra större tätorter växer och blir tätare, vilket medför utmaningar kring luftkvalitet, ljudmiljöer, dagsljus och grönytor. Det är en utmaning för lokala och regionala beslutsfattare att väga olika samhällsmål mot varandra.

Den fysiska planeringen med kommunala översiktsplaner och detaljplaner, regionala utvecklingsprogram samt nationella och regionala transportplaner har stor potential att bidra till att nå de nationella miljömålen. Det finns dock brister i användningen av miljöbedömningar och miljökonsekvensbedömningar för planer och program. Insatser behövs även för att förbättra inomhusmiljöer och byggnaders miljöpåverkan i ett livscykelperspektiv.

Regeringen uppskattar att minst 600 000 nya bostäder behövs till år 2025. Kommuner och landsting kan söka stöd för att utveckla kollektivtrafik och främja hållbara stadsmiljöer. Frågor rörande hållbara städer är centrala uppgifter för flera av Miljömålsrådets myndigheter, och regeringen inrättar nu även ett Råd för hållbara städer, där några av Miljömålsrådets myndigheter ingår.

Åtgärderna rör flera av generationsmålets strecksatser och främst miljökvalitetsmålen *Begränsad klimatpåverkan*, *Frisk luft*, *Giftfri miljö*, *Strålsäker miljö*, *Ett rikt odlingslandskap*, *God bebyggd miljö* samt *Ett rikt växt- och djurliv*.

AVSLUTADE ÅTGÄRDER

- Stadsmiljöavtal 2.0. Åtgärden är ett sätt att ge kommunerna ekonomiska incitament för att utveckla stadsmiljön och göra det enklare för invånarna att välja de hållbara färdssätten gång-, cykel- och kollektivtrafik. Medverkande myndigheter har levererat en slutrapport om Stadsmiljöavtal 2.0 som har legat med som ett underlag till framtagandet av Nationell plan för transportsystemet 2018–2029.
- Förstudie för att kunna utveckla framtidsscenarier för effekter på utsläppen av klimat- och luftföroreningar av utvecklingen inom byggsektorn i Sverige. Förstudie om metoder för sådana scenarier har genom-

förts under 2017, samt fortsatt arbete har inletts av Naturvårdsverket och Boverket. Samverkan etablerad och bedöms kunna tas vidare i löpande verksamhet.

- Gemensam strategi för arbete med goda ljudmiljöer. Under 2017 har den nationella bullersamordningen tagit fram en myndighetsgemensam strategi för goda ljudmiljöer. Ambitionen med strategin är att stödja ett proaktivt arbete med goda ljudmiljöer i den bebyggda miljön och skapa samsyn och en gemensam riktning för myndigheternas arbete med buller.
- Plattformen för hållbar stadsutveckling. Åtgärden utgår då uppdraget är upphävt av Regeringen och ersätts av ett Råd för hållbara städer.

SAMVERKAN SOM STARTADE 2016–2017

- Barns och ungas miljöer - nationell samordning. Under 2017 har arbetet med att sprida kunskap fortsatt genom föreläsningar. En stor del av arbetet har också handlat om att sprida kunskap och information om skolgårdstödet www.boverket.se/skolstodet. Tillsammans med Statistiska Centralbyrån (SCB) har Boverket under 2017 dessutom påbörjat ett arbete med en nationell kartläggning av barns och ungas tillgång till skolgårdar. En fullständig kartläggning förväntas vara klar i april 2018. (Se Boverkets årsredovisning.)
- Hälsa som drivkraft i miljömålsarbetet och för hållbar utveckling. Årets resultat innefattar konkretiseringen av åtgärden, en gemensam avsiktsförklaring samt en sammanställning över relevanta mål, policyramverk och uppföljningssystem för hälsa och miljö. (Se Folkhälsomyndighetens årsredovisning)
- Utveckla upphandlingskriterier för inomhusmiljöer där barn kan bli exponerade för farliga kemikalier. Upphandlingsmyndigheten har, tillsammans med samverkande myndigheter, påbörjat arbetet för att utveckla nya upphandlingskriterier och en vägledning för inomhusmiljöer där barn kan bli exponerade för farliga kemikalier. (Se Kemikalieinspektionens årsredovisning.)
- Nationell tillsynsvägledning för UV-skyddade utemiljöer. Under 2017 har arbetet med samverkansåtgärden fortsatt med insamling av goda exempel och kontakter med tankesmedjan Movium vid Sveriges Lantbruksuniversitet (SLU) i Uppsala. Movium har även fått i uppdrag att ta fram material som rör UV-skyddade utemiljöer, som planeras att presenteras på SSM:s hemsida. SSM har även under året fortsatt att delta i Boverkets åtgärdsprojekt ”Barns och ungas utemiljöer”. (Se Strålsäkerhetsmyndighetens årsredovisning.)
- Storstadsutveckling – behov av undermarksplanering. En förstudierapport publicerades hösten 2017. Ett seminarium för en bred grupp intressenter genomfördes i november 2017. (Se Sveriges geologiska undersöknings årsredovisning.)
- Jordbruksmarkens värden. Under 2017 har vi jobbat med frågan om exploatering av jordbruksmark. Projektet har under året bland annat gjort en enkätundersökning hos länsstyrelserna, tagit fram en rapport om hur mycket mark som exploaterats samt följt och sammanställt ett antal nya domar inom området. Rättsläget har under 2017 tydliggjorts. Under året har detta diskuterats med ett flertal kommuner i olika workshops. (Se Jordbruksverkets årsredovisning.)

Miljömålsrådets nya åtgärder 2018

Förstudie om framtagande av nationellt system för ökad spårbarhet av radionuklider i kontaminerad torv- och trädbränsleaska

STRÅLSÄKERHETSMYNDIGHETEN I SAMVERKAN MED BOVERKET,
LÄNSSTYRELSENA, NATURVÅRDSVERKET, SKOGSSTYRELSEN OCH SGU

Det här ska vi göra

Strålsäkerhetsmyndigheten (SSM) ska i samverkan med övriga myndigheter genomföra en förstudie över möjliga och effektiva rapporteringsvägar avseende rapportering om radionuklider i aska mellan verksamhetsutövare som producerar och hanterar torv- och trädbränsleaska och myndigheter.

Förstudien ska också omfatta förslag på vilken eller vilka rapporteringsvägar som ska ligga till grund för SSM:s fortsatta arbete med att bygga upp ett nationellt system för ökad spårbarhet av kontaminerad aska. Den ska peka ut vilka eventuella uppgifter som måste lösas i samverkan mellan myndigheterna för att systemet ska kunna implementeras, t.ex. tekniska lösningar eller juridiska frågeställningar.

Så här ska vi genomföra åtgärden

Samverkansåtgärden delas upp i förstudie och implementering av det nationella systemet för ökad spårbarhet av kontaminerad aska.

Samverkansmyndigheterna förväntas huvudsakligen bidra inom förstudien när det gäller kartläggning av rapporteringsvägar, förslag på lämplig plattform för ett nationellt system för ökad spårbarhet av kontaminerad aska och identifiering av samverkansuppgifter.

Implementeringsfasen samordnas och genomförs i huvudsak av SSM. I den fasen förväntas samverkansmyndigheterna främst bistå med råd och synpunkter.

Därför behövs åtgärden

SSM har konstaterat att det finns brister i hanteringen av kontaminerad aska hos verksamhetsutövare som ansvarar för förbränningsanläggningar och deponier. Tillsynen som SSM bedriver har visat att merparten av verksamhetsutövarna inte känner till att de omfattas av SSM:s föreskrifter. Som en konsekvens av detta saknas kännedom om askans innehåll av radionuklider, vilket får till följd att spårbarheten av kontaminerad aska är låg i dagsläget.

Risken för olämplig användning av kontaminerad aska förväntas öka när flertalet äldre deponier är sluttäckta inom några år. Exempel på användning som bör undvikas är kontaminerad aska som komponent i byggnadsmaterial för bostäder. Ett annat exempel är återvinning av aska i större anläggningsarbeten som konstruktion av

bränsleplaner eller utfyllnader, som innebär risk för läckage av radionuklider till grund- och ytvatten samt omgivande mark och skog.

För att bevaka framtida användning av kontaminerad aska behöver SSM ett nationellt system för insamling av data när det gäller torv- och trädbränsleaska. Den föreslagna samverkansåtgärden förväntas bidra med flera positiva effekter. Dels blir det möjligt att utnyttja redan befintliga rapporteringsvägar och myndighetskontakter vilket är viktigt för att inte orsaka omfattande merarbete för verksamhetsutövarna eller SSM. Dels förväntas en möjlig integrering av SSM:s krav i befintligt egenkontrollprogram eller miljörapportering öka verksamhetsutövarnas medvetenhet om gällande reglering på strålskyddsområdet.

Effekt i miljön vi vill att åtgärden ska leda till

En säker hantering av kontaminerad aska innebär en minskad risk för att radionuklider hamnar i byggnadsmaterial eller sprids i miljön.

Åtgärden bidrar till dessa miljömål

Åtgärden förväntas bidra till följande miljö kvalitetsmål: Säker strålmiljö, God byggd miljö, Grundvatten av god kvalitet, Levande sjöar och vattendrag samt Levande skogar.

Tidsplan för genomförande

Arbetet inleds i början av 2018 med ett uppstartsmöte mellan samverkansmyndigheterna. Därefter genomförs förstudien under året, vilken bör kunna färdigställas under 2018. Implementeringen av det nationella systemet inleds 2019.

Samverkan om genomförandet av förslag inom den nationella handlingsplanen för radon

STRÅLSÄKERHETSMYNDIGHETEN I SAMVERKAN MED BOVERKET,
FOLKHÄLSOMYNDIGHETEN OCH LÄNSSTYRELSENA

Det här ska vi göra

Kommunerna har tillsynsansvar av radon i flerbostadshus och skolor enligt miljöbalken. Då det för närvarande råder stora skillnader mellan olika kommuners insatser för tillsyn av radon finns det fortfarande ett stort antal bostäder som återstår att kontrollera. Det är dessutom svårt att få en tydlig bild av hur det aktuella läget gällande radon i bostäder ser ut i olika delar av landet. I syfte att möta kraven i EU:s strålskyddsdirektiv skulle det vara önskvärt med en mer likformig nivå för kommunernas tillsynsinsatser på detta område. För att uppnå en högre grad av likformighet vill SSM utveckla uppföljning och stöd för kommunernas tillsyn av radon via samarbete med länsstyrelser.

Så här ska vi genomföra åtgärden

För att uppföljningen av kommunernas tillsyn av radon i bostäder ska kunna utvecklas behöver SSM utöka samverkansytorna på regional och lokal nivå. SSM önskar med anledning av detta få kontaktpersoner vid någon eller några länsstyrelser som kan tänka sig att bli pilotlän. Pilotlänens uppgift skulle vara att i samverkan med SSM pröva och utvärdera utformningen av det uppföljande uppdraget, det vill säga hur uppföljningen av kommunernas tillsyn av radon i bostäder kan utvecklas. Detta är tänkt att ligga till grund för ett eventuellt framtida och permanent uppbygg, möjligtvis som en tillsynsvägläddande uppgift.

Förutom samverkan med länsstyrelserna önskar SSM vid behov avstämna samverkansåtgärden med Boverket och Folkhälsomyndigheten.

Därför behövs åtgärden

Åtgärden behövs för att möta kraven i EU:s strålskyddsdirektiv och är angelägen ur ett folkhälsoperspektiv. Eftersom radon är ett hälsofarligt ämne har Folkhälsomyndigheten beslutat att radonhalten inte bör överstiga riktvärdet 200 Bq/m³ (becquerel per kubikmeter) i bostäder och allmänna lokaler. Det finns fortfarande ett stort antal bostäder med radonhalter som överstiger riktvärdet. Det är väl känt att exponering för radon leder till ökad risk för lungcancer, som är den cancerform som orsakar flest dödsfall i Sverige. Radon i inomhusmiljön orsakar cirka 500 lungcancerfall årligen, varav ungefär 50 av fallen aldrig har varit rökare. Exponering för radon tillsammans med rökning innebär en kraftig ökad risk för lungcancer.

Effekt i miljön vi vill att åtgärden ska leda till

Minska exponering för radon i bostäder.

Åtgärden bidrar till dessa miljömål

Säker strålmiljö och God bebyggd miljö.

Tidsplan för genomförande

Pilotprojektet föreslås genomföras under 2018 som en åtgärd inom den nationella handlingsplanen för radon. SSM önskar samverka med länsstyrelserna, Boverket och Folkhälsomyndigheten i genomförandefasen.

Hållbara transporter

Nio åtgärder ingår sedan tidigare i temat Hållbara transporter, varav fyra har avslutats och arbetet fortsätter med övriga fem. Inga nya åtgärder initieras 2018.

Det svenska transportsystemet är i dagsläget starkt beroende av fossila bränslen och inrikes transporter svarar för nästan en tredjedel av Sveriges totala utsläpp av växthusgaser. Förutom klimatpåverkan skapar transporter problem kopplat till luftkvalitet, försurning, övergödning, buller och barriärer för människor och djur. För att bygga upp ett långsiktigt hållbart transportsystem måste vi ändra vårt beteende och samhällsplanera smartare.

Klimatomställning, minskade utsläpp och övergång till förnybar energi hör till regeringens prioriterade frågor. Initiativ för att främja kollektivtrafik och utfasning av fossila drivmedel har tagits. Bland insatserna finns klimatklivet – program för lokala klimatinvesteringar, stadsmiljöavtal för statlig medfinansiering till lokala och regionala investeringar i kollektivtrafik i tätort, satsning på resfria möten i myndigheter, samt energiomställning i transportsektorn. Flera av Miljömålsrådets myndigheter bedriver omfattande arbete för att förbättra transporternas miljömässiga hållbarhet. Det sker i ordinarie verksamhet och inom ramen för särskilda regeringsuppdrag, inte minst Energimyndighetens regeringsuppdrag att samordna omställningen till fossilfri transportsektor (SOFT)¹³.

Åtgärderna rör flera av generationsmålets strecksatser och bland miljö kvalitetsmålen främst *Begränsad klimatpåverkan, Frisk luft, Bara naturlig försurning, Ingen övergödning, God bebyggd miljö* samt *Ett rikt växt- och djurliv*.

AVSLUTADE ÅTGÄRDER

- Fossilfria och hållbara transporter. Under hösten 2016 presenterades en rapport om styrmedel för att öka inblandningen av biodrivmedel i bensin och diesel, där miljömålsaspekterna belystes särskilt genom en analys av potentialen för hållbar biomassa i Sverige. Under våren 2017 presenterades en strategisk plan för omställningen samt ett antal underlagsrapporter. Konsekvenser för miljömålen var ett av de kriterier som användes för prioriteringen av vilka förslag som skulle ingå i planen. Nu fortsätter arbetet med genomförande och uppföljning/utvärdering, men inte längre som en samverkansåtgärd inom Miljömålsrådet.
- Färre nya exponerade för buller och luftföroreningar. Åtgärden har avslutats innan den genomförts, för att istället hanteras i den ”nationella bullersamordningen” (myndighetssamverkan) och uppgå i samverkansåtgärd ”Gemensam strategi för arbete med goda ljudmiljöer”.

¹³ <http://www.energimyndigheten.se/klimat--miljo/fossilfria-transporter/nationell-strategi-for-att-stalla-om-till-en-fossilfri-transportsektor/>

- Metodik för samhällsekonomisk analys av regleringar. Transportstyrelsen har arbetat med att ta fram en metodik som ska förbättra möjligheten att kunna avgöra hur en regel bör utformas för att ge avsedd effekt. En rapport om konsekvensutredningar har tagits fram som presenterar förslag på inriktning av det fortsatta arbetet. Ett utvecklingsarbete har redan påbörjats på Transportstyrelsen om hur konsekvensanalyserna generellt, och därmed även miljöbedömningarna, kan bli bättre.
- Minskade koldioxidutsläpp från flygresor. Transportstyrelsen har utrett möjligheten för myndigheterna att, inom ramen för sitt miljöledningsarbete bekosta bioflygbränsle i syfte att minska koldioxidutsläppen från tjänsteresor med flyg. Rapporten finns på Transportstyrelsens webbplats.

SAMVERKAN SOM STARTADE 2016–2017

- Moderna bromsblock – plan för konvertering av bromsblock på befintliga godsvagnar. Vi har tillsammans med Trafikverket fortsatt med förstudien om konsekvenser för svenska förhållanden av en konvertering till bromsblock som ger upphov till mindre buller på befintliga godsvagnar. Förstudien ingår som en del i konsekvensanalysen i det pågående regelutvecklingsarbetet inom EU. (Se Transportstyrelsens årsredovisning.)
- Minskad andel dubbade däck i tätort. Myndigheterna har bearbetat befintligt kunskapsunderlag och har en gemensam syn på detta. De kommer att fortsätta dialogen kring kunskapsbehov utifrån sina olika roller. (Se Trafikverkets årsredovisning.)
- Samverkan om cykling. Utifrån regeringens cykelstrategi och uppdrag till myndigheter identifiera samverkansområden för att stärka ökad säker cykling, och sedan identifiera och stötta insatser som förutsätter myndighetssamverkan för ett effektivt genomförande. Påbörjat arbete med identifiering av samverkansområden. (Se Trafikverkets årsredovisning.)
- Transportplanering 2.0. Arbetet påbörjades i slutet av 2017 med ett uppstartsmöte 14 december med deltagande myndigheter. (Se Trafikverkets årsredovisning.)
- Flygbuller i fjällen. Vi arbetar med att ta fram en föreskrift som innehåller rapporteringskrav för flygoperatörer som flyger i vissa skyddade fjällområden. (Se Transportstyrelsens årsredovisning.)

Resurseffektivitet

I temat Resurseffektivitet tillkommer en ny åtgärd om att använda livsmedelsavfall till foder. Arbetet fortsätter med tre tidigare initierade åtgärder och en åtgärd har avslutats inom detta tema.

Nyttjande av icke förnybara råvaror samt resurser och tjänster från ekosystemen leder, tillsammans med föroreningar, till ett högt och ökande tryck på miljön. Tilltagande konsumtion driver produktion och efterfrågan på biomassa, energi, mineraler, metaller, livsmedel, mark och vatten. Avfallshanteringen förbättras successivt i Sverige och mer avfall återvinns. Kretsloppen blir mer resurseffektiva men förekomsten av farliga ämnen i kemiska produkter och varor ökar globalt.

Resurseffektivitet mäter förhållandet mellan samhällets belastning på naturen och graden av ekonomisk tillväxt. Öka resurseffektivitet innebär att producera mer med mindre utnyttjad mängd råvaror, minska resursutarmningen och minska avfallsmängderna. Vi behöver förändra drivkrafter och konsumtionsmönster, och optimera produktionsprocesser. Det är en viktig del i den samhällsomställning som behövs för att nå miljömålen.

EU:s Färdplan för ett resurseffektivt Europa och utvecklingen av en europeisk strategi för cirkulär ekonomi bildar ett politiskt ramverk för resurseffektivitet och avfallshantering. Miljöbalken innehåller allmänna hänsynsregler om resurseffektivitet, produktval, lokalisering och samhällsekonomiska rimlighetsavvägningar som gäller för all verksamhet som omfattas av miljöbalken. Sveriges nationella avfallsplan och det nationella avfallsförebyggande programmet driver en positiv utveckling mot ökad resurseffektivitet.

Åtgärderna rör flera av generationsmålets strecksatser och i förlängningen samtliga miljö kvalitetsmål, men främst miljö kvalitetsmålen *Begränsad klimatpåverkan*, *Giftfri miljö*, *Ingen övergödning*, *Grundvatten av god kvalitet*, *Hav i balans samt levande kust och skärgård*, *Ett rikt odlingslandskap*, *God bebyggd miljö*, och *Ett rikt växt- och djurliv*.

AVSLUTADE ÅTGÄRDER

- Nationell konferens “Livsmedelsforum” som tar ett helhetsgrepp över livsmedelssektorn med avseende på hållbarhetsaspekter. Livsmedelsverket, Naturvårdsverket, Jordbruksverket, Folkhälsomyndigheten, RISE - Research Institutes of Sweden och Aktuellt Hållbarhet anordnade hösten 2017 konferensen Livsmedelsforum. Syftet var att samla aktörer i livsmedelskedjan, beslutsfattare och experter för att diskutera livsmedel ur ett miljö-, hållbarhets- och hälsoperspektiv. Konferensen hade drygt 380 deltagare och fick högt betyg i utvärderingen.

SAMVERKAN SOM STARTADE 2016–2017

- Materialförsörjningsplanering. Under 2017 har ett arbete med länsstyrelserna i Uppsala och Stockholms län och förutsättningarna i regionen gjorts. Arbetet kommer att fortsätta under 2018 med information till kommunerna i regionen. Stöd till andra länsstyrelser i arbetet med materialförsörjningsplanering kommer att genomföras. (Se Sveriges geologiska undersöknings årsredovisning.)
- Nationell samverkan – minskat matsvinn i livsmedelskedjan. Under 2017 har två möten genomförts med fokus på nya studier, erfarenheter kring praktiskt arbete, appar och digitala lösningar som minskar matsvinnet, UNECE Code of Good Practice, nya användningsområden för biprodukter i primärproduktionen och inspel kring en nationell handlingsplan för minskat matsvinn. Utöver den stora samverkansgruppen träffas en mindre myndighetsgrupp som har haft täta avstämningsmöten under 2017 till följd av nytt regeringsuppdrag på området gällande bl.a. framtagande av en nationell handlingsplan. (Se Livsmedelsverkets årsredovisning.)
- Vägledning/information och dialog med bygg- och fastighetssektorn om livscykelanalyser för byggnadsverk. Boverket har under 2017 påbörjat arbetet med att ta fram en vägledning om livscykelanalyser för byggnadsverk. Ett första utkast har skickats på remiss under hösten 2017 och Boverket räknar med att publicera en första version av vägledningen under början på 2018. (Se Boverkets årsredovisning.)

Miljömålsrådets nya åtgärder 2018

Användning av livsmedelsavfall till foder

JORDBRUKSVERKET I SAMVERKAN MED LIVSMEDELSVERKET OCH NATURVÅRDSVERKET.

Det här ska vi göra

Jordbruksverket skrev inom ramen för ett tidigare regeringsuppdrag om matsvinn (2013–2015) en rapport om möjligheterna att använda mer livsmedelsavfall till foder. Det har sedan dess hänt en del på området, framförallt inom EU, och rapporten är idag inaktuell på flera ställen och behöver uppdateras. Bland annat pågår diskussioner om att det ska gå att lämna ut livsmedel som sedan i ett senare skede omvandlas till foder. Ett sådant system skulle underlätta för livsmedelsföretagare som då bara behöver följa livsmedelslagstiftningen, men kan öka risken för att fränsorterade livsmedel kommer tillbaka in i livsmedelskedjan. Parallellt pågår ett arbete inom EU:s paket om cirkulär ekonomi och EU:s matsvinnsplattform där frågan om matsvinn till djurfoder är högst aktuell.

Vi ser att det skulle kunna finnas en potential att använda sådant som inte längre kan användas som livsmedel kan användas som foder. Men det måste ske inom ramar för den lagstiftning som reglerar foder, animaliska biprodukter och TSE. En genomgång av gällande regelverk nationellt och inom EU behövs för att se om och i så fall vilka möjligheter som finns till att förbättra möjligheterna. Utöver detta behöver vi reda ut om lagstiftningen är onödigt strikt med hänsyn till t.ex. smittspridning och i så fall jobba gentemot EU för att göra ändringar i lagstiftningen. Detta är nära förbundet med hur branschen ser på frågan varför en del av arbetet behöver gå ut på att ta reda på hur marknaden ser ut för detta och om det finns intresse från t.ex. industri och butiker att använda sitt ”avfall” till foder?

Så här ska vi genomföra åtgärden

Jordbruksverket och samverkande myndigheter utreder frågan genom att studera EU:s lagstiftning och andra relevanta regelverk och tar nödvändiga kontakter med branschen.

I korthet ska följande delar undersökas:

1. Vilken potential som finns utifrån gällande lagstiftning
2. Vilka förändringar i lagstiftningen som skulle kunna göras
3. Hur livsmedels- och foderbranschen ser på dagens och framtidens möjlighet att göra foder av livsmedelsavfall.

Därför behövs åtgärden

Foder ligger högre upp i avfallshierarkin än att ta tillvara på näring och energi. Därför bör vi sträva efter att så mycket som möjligt av livsmedelavfallet som inte konsumeras av människor i stället kan gå till foder. EU trycker hårt på detta och det

håller på att bildas en arbetsgrupp inom matsvinnsplattformen som ska jobba vidare med frågan. En utredning som kompletterar det arbetet vi redan gjort kan påskynda arbetet med att utnyttja mer livsmedel till foder.

Effekt i miljön vi vill att åtgärden ska leda till

Målsättningen är att mer livsmedel som inte kan konsumeras av människor i framtiden kan användas till foder.

Åtgärden bidrar till dessa mål

Begränsad klimatpåverkan, God bebyggd miljö, Ett rikt växt och djurliv, Ett rikt odlingslandskap.

Tidsplan för genomförande

Åtgärden genomförs främst under 2018 men kan vid behov sträcka sig in på 2019.

